

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA FILOZOFICKÁ

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví
Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Zuzana Fialová

**Informační potřeby studentů uměleckých
škol se zaměřením na dramatické a
hudební umění**

Bakalářská práce

Praha 2009

Autor práce: **Zuzana Fialová**

Vedoucí práce: **PhDr. Richard Papík, Ph.D.**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam

FIALOVÁ, Zuzana. *Informační potřeby studentů uměleckých škol se zaměřením na dramatické a hudební umění*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví, 2009. 56 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Richard Papík, Ph.D.

Anotace

Bakalářská práce *Informační potřeby studentů uměleckých škol* si klade za cíl analyzovat informační potřeby studentů vysokých a vyšších odborných škol s dramatickým a hudebním zaměřením. Práce popisuje studijní a umělecké prostředí těchto škol, metodiku prováděného výzkumu a vyhodnocení výzkumu. Výsledky průzkumu prováděného mezi studenty vybraných vysokých a vyšších odborných škol jsou názorně zobrazeny v grafech a okomentovány. Třetí část práce si klade za cíl analyzovat zjištěné skutečnosti a vydat doporučení k řešení zjištěných nedostatků.

Klíčová slova

Informační potřeby, potřeby uživatelů, studenti, vysoké školy, vyšší odborné školy, dramatické umění, hudební umění, knihovnické služby, elektronické zdroje, kvantitativní výzkum, kvalitativní výzkum, dotazování.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité informační zdroje.

V Praze dne 8. ledna 2009

Zuzana Fialová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Richardu Papíkovi, Ph.D., za pomoc při psaní této bakalářské práce a za cenné připomínky.

Obsah

ÚVOD	7
1.CHARAKTERISTIKA PROSTŘEDÍ UMĚLECKÝCH ŠKOL	8
1.1STUDIJNÍ PROSTŘEDÍ.....	8
1.1.1Akademie múzických umění v Praze – AMU.....	9
1.1.2Divadelní fakulta Akademie múzických umění v Praze – DAMU.....	9
1.1.3Hudební fakulta Akademie múzických umění v Praze – HAMU.....	11
1.1.4Filmová fakulta Akademie múzických umění v Praze – FAMU.....	12
1.1.5Janáčkova akademie múzických umění v Brně – JAMU.....	13
1.1.6Konzervatoř a Vyšší odborná škola Jaroslava Ježka.....	14
1.1.7Vyšší odborná škola herecká.....	15
1.2UMĚLECKÉ PROSTŘEDÍ.....	16
1.2.1Divadlo DISK (Divadelní studio konzervatoře).....	16
1.2.2Studio Řetězky.....	17
1.2.3Festival Zlomvaz.....	17
1.2.4Studio Marta.....	18
1.2.5Mezinárodní festival vysokých divadelních škol Setkání/Encounter.....	19
1.3UMĚLEC (STUDENT) A JEHO VZTAH K INFORMACÍM Z EXTERNÍHO PROSTŘEDÍ (INFORMAČNÍ GRAMOTNOST).....	20
2.VÝZKUM A ZADÁNÍ PARAMETRŮ VÝZKUMU INFORMAČNÍCH POTŘEB STUDENTŮ VYBRANÝCH INSTITUCÍ	22
2.1VYMEZENÍ POJMU INFORMAČNÍ POTŘEBA.....	22
2.2METODY ZJIŠŤOVÁNÍ INFORMAČNÍCH POTŘEB.....	24
2.3CHARAKTERISTIKA KVALITATIVNÍHO A KVANTITATIVNÍHO PŘÍSTUPU K VÝZKUMU	25
2.3.1 Strategie kvantitativního šetření informačních potřeb	28
2.4TVORBA DOTAZNÍKŮ PRO VÝZKUM INFORMAČNÍCH POTŘEB	29
2.4.1 Struktura dotazníku používaného při výzkumu	31
2.4.2Organizace výzkumu a sběru dat.....	31
3.VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	33
.....	34
.....	38
.....	40
3.1STUPEŇ USPOKOJOVÁNÍ POTŘEB CÍLOVÉ SKUPINY V ČR A DOPORUČENÍ VYPLÝVAJÍCÍ Z VÝZKUMU.....	47
3.1.1Využívání služeb knihoven a jejich elektronických katalogů.....	47
3.1.2Práce s elektronickými zdroji informací a získávání informací touto cestou.....	48
3.1.3SWOT analýza zkoumaného prostředí a knihoven.....	49
OBR. 6 : SWOT ANALÝZA STUDIJNÍHO PROSTŘEDÍ	50
OBR. 7 : SWOT ANALÝZA KNIHOVEN	50
ZÁVĚR	51
POUŽITÁ LITERATURA	52
SEZNAM PŘÍLOH	54
PŘÍLOHY	55
PŘÍLOHA Č. 1: DOTAZNÍK.....	55

Úvod

Tato bakalářská práce je zaměřena na informační potřeby studentů uměleckých škol se zaměřením na dramatické a hudební umění. Problematika informačních potřeb je tradičním tématem informační vědy. Velmi úzce pak souvisí s problematikou tzv. informační gramotnosti a klíčových kompetencí. Již v 70. letech minulého století německý pedagog Mertens považoval za nezbytné pro uplatnění v životě tzv. horizontální kvalifikace (schopnosti, které umožňují rozšiřovat vlastní horizont), které umožňují člověku samostatně si opatřovat a zpracovávat informace. Od té doby se svět informací pronikavě změnil.

Moderní informační technologie kvalitativně změnily způsob vyhledávání a získávání informací, ale také kladou nové požadavky na vzdělání a mění akademické prostředí.

Ve své bakalářské práci jsem si položila otázku, jak se s problematikou práce s informacemi vyrovnávají studenti uměleckých oborů. Umělecký svět je zejména z vnějšku vnímán jako svět, kde podstatná je kreativita a originalita daná individuálními dispozicemi umělce a jeho osobnosti. Je tedy otázkou, zda a jaká je jeho potřeba informací z externího prostředí.

Cílovou skupinu studentů uměleckých škol se zaměřením na dramatické a hudební umění jsem si vybrala ze zcela konkrétního důvodu. S tímto prostředím mám určité zkušenosti ze svých středoškolských studií a posléze ze svého působení v knihovně Divadelního ústavu. Chtěla jsem tedy své dosud neuspořádané empirické poznatky doplnit o teoretická východiska a systematictější průzkum a zároveň využít pro výzkum prostředí osobních zkušeností a kontaktů.

Cílem bakalářské práce je tedy identifikovat informační potřeby a zjistit zdroje a způsob vyhledávání informací definované cílové skupiny.

1. Charakteristika prostředí uměleckých škol

Vysoké a vyšší odborné umělecké školy zaměřené na dramatické a hudební umění mají v České republice poměrně krátkou historii. V předválečném období představovaly konzervatoře a mistrovské kurzy ty nejkvalitnější umělecké vzdělávací instituce a až po roce 1945 dekretem prezidenta republiky číslo 127/45 Sb. o zřízení Akademie múzických umění v Praze ustanovil první vysokou uměleckou školu. Potřebu takovéto vzdělávací instituce shledalo i druhé nejvýznamnější kulturně-historické centrum České republiky Brno. Janáčkova akademie múzických umění se sídlem v Brně byla založena roku 1947.

„Na začátku byla otázka, zda má mít umělec vysokoškolské vzdělání. Nestačí silný talent a praktická zkušenost? Po staletí se rodili, rostli, vynikali či padali do zapomnutí hudebníci, herci, v posledních letech i filmoví tvůrci a veřejnost je brala na vědomí, vyzdvihovala je nebo na ně zapomínala, ale neptala se po jejich vzdělání. Umělci sami chápali nezbytnost soustředěného studia, řízeného nejlepšími odborníky. Cílevědomé studium šetří čas adepta umění, vede ho přímočaře ke zdrojům poznání a cílevědomě mu dává žádoucí dovednosti a návyky. Pro rozvoj národní kultury je vysoká škola uměleckou institucí prvořadého významu. Shromažďuje zájemce, vybírá talentovanou mládež a cílevědomě ji připravuje. Vysokoškolské studium staví umělce do jedné řady s ostatní kvalifikovanou inteligencí.“ [Chlupáč]

Po roce 1990 začali v ČR vznikat také vyšší odborné školy. Konzervatoř a Vyšší odborná škola Jaroslava Ježka vznikla již v roce 1958 jako součást tehdejšího Městského domu osvěty v Praze a měla připravovat tzv. lidové hudebníky pro kvalifikační zkoušky, tehdy pro výkon profesionální praxe povinné. Její novodobá historie se píše od roku 1991, kdy ke konzervatoři přibyla i vyšší odborná škola. Vyšší odborná škola herecká (VOŠH) zahájila svoji činnost v roce 1994. Jako jediná se zaměřuje i na vzdělávání v oblasti moderování.

1.1 Studijní prostředí

Vysokoškolské studium v oborech divadlo a hudba je v České republice realizováno zejména na již výše zmíněných školách. Proto je důležité, pro lepší pochopení studijního prostředí a informačních potřeb cílové skupiny, blíže se seznámit

s jejich historií a strukturou studia. Detailněji si proto představíme školy, které byly součástí výzkumu prováděného pro tuto práci (DAMU, HAMU, VOŠH), obecněji potom ty ostatní pro ucelení přehledu.

1.1.1 Akademie múzických umění v Praze – AMU

Akademie múzických umění v Praze (AMU) je první a také nejvýznamnější vysokou školou zaměřenou na dramatické, hudební a filmové umění u nás. Byla založena roku 1945 a za dobu své existence prošla mnohými změnami. Plány na založení divadelní školy vznikaly již za nacistické okupace a jsou spjaty se jmény Jindřicha Honzla, Františka Tröstra nebo Jiřího Frejky, který se stal prvním rektorem Akademie múzických umění a působil na ní až do roku 1952. Hudební akademie navázala na práci Mistrovské školy pražské konzervatoře, jejíž pedagogové Václav Holzknecht, Emil Hradecký a Karel Janeček v téže době pracovali na návrhu nahrazení Mistrovské školy školou vysokou. Podíl na vzniku filmové akademie mají Otakar Vávra, Vladislav Vančura, Ivan Olbracht, Karel Plicka a další.

Akademie múzických umění má tři fakulty: Divadelní fakultu (DAMU), Hudební fakultu (HAMU) a Filmovou a televizní fakultu (FAMU). Poskytuje vzdělání v bakalářských, magisterských a doktorských programech.

Vstup do **informační základny** studentů AMU je přes webové stránky školy <http://www.amu.cz> a knihovnou AMU, které se dále dělí na knihovny fakultní, tedy na knihovnu Divadelní fakulty, Hudební fakulty a Filmové fakulty. Kromě svých fondů knihovny také zprostředkovávají studentům přístup k některým placeným informačním zdrojům.¹

1.1.2 Divadelní fakulta Akademie múzických umění v Praze – DAMU

Divadelní fakulta vzdělává herce, režiséry a scénografy v bakalářském, magisterském a doktorském studiu a její součástí je **sedm kateder**.

Katedra činoherního divadla vede své studenty k tradičnímu evropskému typu činohry principiálně založenému na utváření jevištního dění, které je blízké „reálnému“ lidskému chování. Studenti jsou vzděláváni ve všech hereckých a pohybových disciplínách důležitých pro profesionální uplatnění (např. režijní tvorba, interpretace,

¹ Oxford Music Online, Contemporary Music Review, Computer Music Journal

jevištní pohyb...), zároveň studují dějiny a teorii oboru, zabývají se divadlem v kontextu evropské kultury nebo jeho zvláštním postavením v historii české kultury.

Na **Katedře alternativního a loutkového divadla** studenti navazují na dlouholetou tradici loutkářství, která se zde spojuje s vlivy divadelní avantgardy. Studium ve všech oborech (režie, dramaturgie, herectví, scénografie) je založeno na znalosti obecných zákonitostí divadelní tvorby, teorii a dějinách divadelního umění s důrazem na loutkové a předmětné divadlo.

Výuka na **Katedře scénografie** je rozdělena do tří specializovaných **ateliérů – scénografie divadelní, scénografie kostýmu a masky, scénografie filmu a televize**. Výuka je zaměřena na tvorbu dekorací a kostýmů pro divadelní, filmovou a televizní tvorbu. Plán výuky je individuální a je založen na spolupráci s divadlem DISK a FAMU. Výuka klade důraz na řešení a realizaci kostýmních objektů a výprav.

Katedra produkce vzdělává budoucí manažery, produkční a producenty pro práci v divadlech, uměleckých a hereckých agenturách a divadelních společnostech. Studentům je poskytováno vzdělání v oblasti marketingu, managementu, ekonomie a práva se zaměřením na umělecký provoz. Výuka je vázána na činnost dalších kateder DAMU.

Katedra výchovné dramatiky je zaměřena na vzdělávání profesionálů v oblasti dramatické výchovy – školní dramatické výchovy, divadla hraného dětmi a mládeží a divadla ve výchově. Posluchači jsou seznamováni s druhy a směry dramatické výchovy, pedagogikou, psychologíí a divadelními disciplínami. Absolventi mohou působit ve všech stupních školství, na školách uměleckých, v dramatických oborech základních uměleckých škol i jako asistenti při různých druzích art terapií.

Na **Katedře autorské tvorby a pedagogiky** je studium zaměřeno na alternativní pojetí studia dramatické kultury. Posluchači se zabývají hledáním a prohlubováním schopnosti tvořivé komunikace a autorským přístupem ke studiu a tvorbě.

Katedra teorie a kritiky realizuje výuku teoretického a historického základu všech oborů studovaných na DAMU. Na katedře je možno studovat v bakalářském studiu obor teorie a kritika, v doktorském studiu obor teorie divadelní tvorby. Dále výuku zajišťují **Kabinet hlasové a mluvní výchovy** a **Kabinet pohybové výchovy**. Důležitou součástí Divadelní fakulty je školní divadlo DISK.

Vstup do **informační základny** tvoří webové stránky fakulty <http://www.damu.cz> a fakultní knihovna. **Fond** knihovny DAMU obsahuje knihy, skripta, divadelní hry, diplomové práce, odborná periodika. Celkem má knihovna ve

svém fondu asi **30 000 titulů** plus studijní videokazety, DVD a CD s divadelní a příbuznou tematikou. Katalog knihovny DAMU je možné také používat přes OPAC na <http://tinlib.amu.cz/cgi-bin/tinweb/damu/tw>.

1.1.3 Hudební fakulta Akademie múzických umění v Praze – HAMU

„Hudební fakulta navazuje na stoletou tradici pražské konzervatoře, především však na dlouhou, celou historii národa prostupující tradici českého muzikantství...“

[Chlupáč]

Na hudební fakultě se však dnes nestuduje jen hudba, ale také teorie a pedagogika tance a nonverbální divadlo. Součástí hudební akademie je **deset kateder**.

Katedra skladby se zabývá vzděláváním skladatelů v oblasti soudobé vážné hudby. V návaznosti na hlavní obor je vyučována také aplikovaná skladba, doplňující skladatelské disciplíny a teoretický základ.

Katedra dirigování se věnuje vzdělávání dirigentů v oblasti vážné hudby a dirigentské techniky, interpretace a celkového chápání hudby od chorálu až po současnost.

Katedra zpěvu a operní režie učí své studenty, jak ovládat komplexní divadelní formu, jakou opera je, ať už se jedná o studenty zpěvu či režie.

Katedry věnující se vzdělávání v oblasti hry na hudební nástroje si kladou za cíl vychovat profesionálního interpreta. Této oblasti vzdělávání se věnují čtyři katedry – katedra klávesových nástrojů, katedra strunných nástrojů, katedra dechových nástrojů a katedra bicích nástrojů.

Katedra teorie a dějin hudby vyučuje obory: hudební teorie (prakticky orientovaná muzikologická disciplína úzce propojena s problematikou hudební skladby a interpretace), hudební režie (profese, předpokládající detailní znalost partitur, interpretační problematiky, technických možností nahrávacích zařízení, hudebních struktur i slohů a možností hudebního zvuku v prostoru) a hudební management (obor připravující studenty pro práci v oblastech produkce, managementu a dalších vedoucích funkcích).

Katedra tance vzdělává své studenty ve třech oborech. Pedagogika tance (moderní tanec, klasický tanec, lidový tanec) je určena k vzdělávání tanečních pedagogů pro všechny stupně tanečního školství, taneční studia a taneční soubory. Obor choreografie poskytuje vzdělání v oblasti taneční kompozice, zaměřené na tvůrčí

činnost i její teoretickou a historickou reflexi. Obor taneční věda je zaměřen na problematiku historické a systematické taneční vědy a její aplikace v taneční kritice, popularizaci, organizační činnosti apod.

Katedra nonverbálního a komediálního divadla je nejmladším pracovištěm Hudební fakulty. Byla založena roku 1992 a vzdělává studenty v těchto hlavních oborech: imaginární pantomima, clownerie, groteska.

Všichni studenti se vzdělávají také v dějinách a teorii oboru, filozofii, dramaturgii, řízení uměleckých pracovišť atd. Během studia představují svoje projekty ve školním studiu Ton a divadlu Inspirace.

Vstup do **informační základny** studentů HAMU tvoří webové stránky fakulty <http://www.hamu.cz> a knihovna HAMU. Ve svém **fond** má knihovna více než **110 000 knihovních jednotek**. Fond kromě knih o hudbě a vázaných hudebních časopisů obsahuje vysokoškolské práce, tištěné hudebniny, LP, CD a DVD. Katalog knihovny je dostupný přes OPAC z <http://tinlib.amu.cz/cgi-bin/tinweb/hamu/tw>.

1.1.4 Filmová fakulta Akademie múzických umění v Praze – FAMU

Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění vznikla jako pátá filmová škola na světě. V jejích začátcích se zde studovala pouze režie, dramaturgie a filmový obraz. Dnes vzdělává fakulta studenty na těchto **devíti katedrách**:

katedra animované tvorby

katedra dokumentární tvorby

katedra fotografie

katedra kamery

katedra produkce

katedra režie

katedra scenáristiky a dramaturgie

katedra střihové skladby

katedra zvukové tvorby

Vstup do **informační základny** studentů FAMU je tvořen webovými stránkami fakulty <http://www.famu.cz> a fakultní knihovnou. **Fond** knihovny FAMU tvoří knihy, vázaná periodika, vysokoškolské práce, studijní videokazety, CD a DVD. Velikost

fondy je asi **28 000 knihovních jednotek**. Studenti jsou na fakultních stránkách odkazováni na elektronickou čítárnu a na další zdroje na internetu. Katalog knihovny je k dispozici přes OPAC na <http://tinlib.amu.cz/cgi-bin/tinweb/famu/tw>.

1.1.5 Janáčkova akademie múzických umění v Brně – JAMU

Janáčkova akademie múzických umění v Brně byla založena rok po akademii pražské, tedy roku 1947, a její vznik byl inspirován osobností Leoše Janáčka, který již za svého života usiloval o založení hudební akademie v Brně. V současné době má Janáčkova akademie dvě fakulty – hudební a divadelní, a studuje zde asi pět set studentů v bakalářském, magisterském a doktorském studiu.

Divadelní fakulta nabízí tyto studijní programy:

- výchovná dramatika pro neslyšící**
- divadelní manažerství**
- jevištní technologie**
- činoherní režie**
- divadelní dramaturgie**
- dramatická výchova**
- rozhlasová a televizní dramaturgie a scenáristika**
- scénografie**
- klaunská scénická a filmová tvorba**
- divadlo a výchova**
- divadelní manažerství**
- audiovizuální tvorba a divadlo**
- činoherní herectví**
- muzikálové herectví**
- taneční pedagogika**
- dramaturgie a autorská tvorba**
- herecká tvorba**
- režijní tvorba**

Hudební fakulta nabízí tyto studijní programy:

- duchovní hudba**
- dirigování orchestru**

dirigování sboru

kompozice

operní režie

zpěv

hra na klavír, varhany, cembalo, housle, violu, violoncello, kontrabas, flétnu, hoboje, klarinet, fagot, lesní roh, trubku, trombon, bicí nástroje, kytaru

hudební manažerství

interpretace a teorie interpretace

kompozice a teorie kompozice

hudební produkce

Studenti se kromě svých oborových předmětů vzdělávají také například v dějinách všech souvisejících oborů, teorii a metodách herecké tvorby, teorii hudební kompozice, interpretaci textů, kritice, filozofii, vztahu umění a multimedií a zdokonalují si znalosti cizího jazyka i v rámci literárně-překladatelských seminářů. Součástí jejich studia je i působení ve studiu Marta, scéně divadelní fakulty.

Vstup do **informační základny** tvoří webové stránky JAMU <http://www.jamu.cz> a knihovna JAMU. **Fond** knihovny obsahuje asi 75 000 knih, časopisů a hudebnin. Gramofonových desek, CD a videokazet je ve fondu asi 11 000. Celkem je ve fondu asi **86 000 knihovních jednotek**. Dále ve fondu nalezneme fotografie a dokumentační materiál archivu knihovny. Katalog knihovny je dostupný přes OPAC knihovny http://aleph.jamu.cz/F?local_base=JAM01.

1.1.6 Konzervatoř a Vyšší odborná škola Jaroslava Ježka

Konzervatoř a Vyšší odborná škola Jaroslava Ježka je zaměřena na výuku soudobé populární hudby, jazzu a muzikálu. Je jedinou střední a vyšší odbornou školou tohoto zaměření v České republice. Vznikla v roce 1991 transformací *Lidové školy umění – kurzy pro pracující – specializované účelové studium*, známé pod původním názvem *Lidová konzervatoř*. V rámci vyšší odborné školy probíhá tříleté studium oboru hudebně – dramatické umění, se zaměřením na tvorbu textu a scénáře, a oboru hudba, se zaměřením na jazz.

1.1.7 Vyšší odborná škola herecká

Vyšší odborná škola herecká s.r.o. byla založena roku 1994 v Praze. Škola nabízí studium v oboru **Dramatické umění** a moderování a Loutkářské umění. Její absolventi se uplatňují nejen jako herci, ale zejména jako rozhlasoví a televizní moderátoři. Tato VOŠ je jedinou školou, která vyučuje moderování jako povinný předmět. V oboru dramatické umění se dále studují předměty herecká výchova, jevištní praxe, hlasová výchova, ortoepie, interpretace, jevištní pohyb, dějiny divadla, estetika, psychologie, cizí jazyk atd. V oboru **Loutkářské umění** je hlavním předmětem herectví s loutkou a navazujícím předmětem jevištní praxe. Dále herecká výchova, divadlo masek, loutkové divadlo jednoho herce, hlasová výchova, hudební a pěvecká příprava, pohybová výchova, černé divadlo, párové loutkové divadlo, orientální loutkové divadlo. Mezi teoretickými předměty jsou za nejdůležitější považovány estetika, dějiny divadla, specifika loutkového divadla, dějiny světového a českého loutkového divadla, cizí jazyk. Dále také technologická, scénografická, dramaturgická a režijní propedeutika. Studenti VOŠH od roku 2000 prezentují své ročníkové práce a absolventské práce ve školním divadle provozovaném pod názvem Pidivadlo.

„Účast teoretiků na vzdělávání a výchově umělecké mládeže není bezprostředně zjevná. Student hraje divadlo nebo na hudební nástroj a divák nepozná, zda ovládá harmonii nebo dějiny alžbětinského divadla. Bez znalosti teorie a dějin umění, estetických zákonů by však nemohl svou práci dělat. Vysokoškolsky vzdělanému umělci teoretické poznání urychluje jeho poznání umělecké.“ [Chlupáč]

1.2 Umělecké prostředí

Nedílnou součástí studijního prostředí studentů uměleckých škol je i prostředí umělecké. V průběhu studia musí studenti prezentovat své praktické znalosti na tzv. klauzurních zkouškách a na závěrečných absolventských představeních. Již v průběhu studia studenti nastupují do angažmá v divadlech nebo hudebních tělesech, účastní se festivalů, koncertů a v průběhu studia se organizačně i umělecky zapojují do mnoha, nejen školních, představení a projektů.

Právě při práci na samostatných projektech musí studenti uplatňovat tvůrčí nadání, ale i své teoretické znalosti a práci s informacemi. Nejen studenti managementu, produkce a teorie umění musí během studia pracovat s informacemi z oboru, ale i například studenti režie často pracují s různými informačními zdroji, shromažďují dostupné informace a vytvářejí si podklady ke svým projektům, které jim mohou usnadnit práci. Sledují nové trendy v oboru, porovnávají svou tvorbu, zkušenosti a znalosti se studenty z jiných škol i jiných zemí. Proto jsou nedílnou součástí uměleckých škol i školní scény (divadla), jež slouží nejen jako místo pro prezentaci školních prací, ale jsou také místem pro setkávání, navazování spolupráce a rozvíjení tvůrčích možností studentů. Školní divadla jsou místy, která mají umožňovat studentům realizaci jejich vlastních záměrů a mají být základem pro jejich tvorbu. Neméně důležité jsou i festivaly, které jim umožňují konfrontaci a porovnání kvalit své práce s prací svých kolegů z jiných škol nejen v ČR. Výzvou jsou i pro studenty managementu a produkce, jejichž spolupráce je při organizaci akcí tohoto druhu klíčová.

Představme si dvě nejvýznamnější školní scény a festivaly, jejichž tvůrčí obsah i organizaci zajišťují studenti již zmíněných škol.

1.2.1 Divadlo DISK (Divadelní studio konzervatoře)

Vzniklo v roce 1945 jako stálá školní scéna, na které měli studenti dramatického oddělení Státní konzervatoře v Praze veřejně předvádět svá absolventská představení. Divadlo DISK bylo velmi důležitým pojítkem mezi Státní konzervatoří a nově vznikající Divadelní fakultou Akademie múzických umění, která po roce 1948 zcela převzala výuku herectví, školní divadlo i jeho původní název. V Karlově ulici č. 8 v paláci Unitaria sídlilo divadlo až do 90. let minulého století. V roce 1993 musel DISK opustit své dosavadní prostory v Unitarii a následujících šest let byla představení realizována v Divadle v Celetné. Zasluhou děkana M. Horanského byla pro studenty

postavena nová scéna divadla DISK v atriu historických budov DAMU a v roce 1999 již studenti opět vystupovali na vlastní scéně. DISK je klasické repertoárové divadlo se dvěma soubory, které jsou tvořeny studenty posledních ročníků katedry činoherního divadla a katedry alternativního a loutkového divadla. Do tvorby představení v divadle DISK jsou zapojeni studenti všech oborů, kteří pod dohledem svých pedagogů již vytvořili mnoho divácky velmi úspěšných inscenací. Divadlo DISK se prezentuje na webových stránkách <http://www.divadlodisk.cz/>

1.2.2 Studio Řetízek

Studio Řetízek slouží jako malá scéna divadla DISK a zároveň funguje jako zkušebna pro všechny katedry DAMU. Nejčastěji slouží jako prostor pro prezentaci práce studentů veřejnosti. Lze zde zhlédnout rozmanitá představení, loutkové inscenace a jiné autorské performance.

1.2.3 Festival Zlomvaz

Festival Zlomvaz pořádaný pražskou DAMU se poprvé konal v roce 1994. Jeho organizaci měli na starosti studenti prvního ročníku katedry produkce DAMU a jejich realizační tým se staral o festival ještě další dva roky. V roce 1994 již neměli studenti DAMU své *divadlo DISK*, a tak festival probíhal v *Divadle v Celetné*, *Divadle na Starém Městě* a *Studios GAG Borise Hybnera*. První ročník festivalu byl událostí, která měla zejména vést k seznamování a navazování profesních i osobních kontaktů mezi studenty DAMU a DiFa JAMU (Divadelní fakulta Janáčkovy akademie múzických umění v Brně). Hlavním cílem celého projektu byla prezentace nejlepších inscenací studentů JAMU Pražanům a snaha vytvořit tradici takovýchto setkání do budoucna. O účelu projektu vypovídal i původní název festivalu „Setkání DAMU – JAMU“. Druhý ročník festivalu byl rozšířen o účast *Vysoké školy múzických umění v Bratislavě* (VŠMU) a hosta festivalu divadelního spolku CD 94. Kromě přehlídky inscenací se diskutovalo i o problémech jednotlivých škol a jejich školních scén.

Třetí ročník festivalu byl významný hned několika událostmi. Konal se v roce oslav 50. výročí založení AMU, získal svůj dnešní název Zlomvaz odvozený od tradičního divadelního přání „Zlom vaz“ a začala spolupráce se studenty divadelní vědy FF UK, kteří se podíleli na nově vzniklém festivalovém časopisu *Obratel*. Od roku 1996

je také udělována divácká cena. Konání celého festivalu se přemístilo do divadla *Pod Palmovkou*. V roce 1997 se festival přestěhoval do prostor studia *Ypsilon*. Novinkou tohoto ročníku bylo otevření festivalu pro diváky z řad široké veřejnosti. I další ročník festivalu se konal v divadle *Ypsilon*, tentokrát byl program obohacen o účast zahraničního hosta, *GATE Theatre z New Yorku*. Rok 1999 je pro festival a hlavně pořadatele výjimečný, odehrává se v nově vybudované školní scéně, *divadle DISK*. Festival se opět zaměřil na československou tvorbu a rozšířil svůj program o doprovodné akce – divadelní dílny, besedy a jiné. Od roku 2000 má festival stále vzestupnou tendenci. Počet odehraných představení se od počátečních devíti rozrostl na více než třicet, doprovodný program se stále rozšiřuje nejen o dílny nebo besedy, ale i o koncerty nebo výstavy. Jeho součástí se stává tzv. off-program.

Počet ocenění byl rozšířen o cenu časopisu *Reflex* za nejlepší herecký výkon festivalu (první místo je dotováno částkou 60 000,- Kč, které oceněný musí použít pro svůj další umělecký vývoj). Každý ročník festivalu má i své garanty z řad odborníků v oblasti divadla, uznávaných herců a režisérů. Od roku 1997 podporuje festival *Magistrát hlavního města Prahy* a v posledních sedmi letech je i spolupořadatelem festivalu. Festival také podporuje *Nadace Život umělce* a *Ministerstvo kultury ČR*. Festival se také prezentuje pomocí svých webových stránek <http://www.zlomvaz.cz/2009/>.

1.2.4 Studio Marta

Školní scéna studentů Divadelní fakulty JAMU zahájila svoji činnost roku 1952. Jeho základní podobu vytvořili studenti a pedagogové školy. Moderní prostor s variabilním hracím prostorem se ze studia stal po rekonstrukci v letech 1990–91. Studio Marta slouží pro plnění studijních programů školy. Je k dispozici studentům všech oborů Divadelní fakulty JAMU a je místem pro pedagogickou i tvůrčí práci. Ročně se ve studiu Marta odehraje asi 125 představení. Program a další informace lze najít na <http://www.studiomarta.cz/>. V divadle je realizován *Mezinárodní festival vysokých divadelních škol Setkání/Encounter*.

1.2.5 Mezinárodní festival vysokých divadelních škol

Setkání/Encounter

Pořadatelem Mezinárodního festivalu vysokých divadelních škol

Setkání/Encounter je *Divadelní fakulta Janáčkovy akademie múzických umění v Brně* (DiFa JAMU). Počátek festivalu se datuje do roku 1991 a za dobu svého trvání se stal jednou z největších akcí svého druhu. Stejně jako festival Zlomvaz i festival Setkání/Encounter si v prvních letech svého konání kladl za cíl setkání všech vysokých divadelních škol z Československa – *Divadelní fakulty Janáčkovy akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulty Akademie múzických umění v Praze a Vysoké školy múzických umění v Bratislavě*. Během několika let se festival Setkání/Encounter rozšířil.

Tradičními scénami festivalu jsou kromě Studia Marta také *Divadlo Husa na provázku, Divadlo Bolka Polívky, HaDivadlo* a divadlo *Polárka*. Podíl na organizaci festivalu mají studenti všech oborů DiFa JAMU. Hlavními organizátory je 11 studentů divadelního manažerství a jevištní technologie, jejichž práce je kontrolována a zaštitěna festivalovou radou, které předsedá ředitel festivalu. Každý rok je také festivalovou radou vybrán student scénografie, který se stane výtvarníkem festivalu. Studenti dramaturgie v průběhu festivalu vydávají festivalový zpravodaj *Meeting Point*. Součástí je i doprovodný program. Festival trvá po dobu pěti dní a účastní se ho studenti divadelních škol z celého světa. Obvykle se zúčastní asi deset až patnáct divadelních souborů. Díky velkému zájmu je festival také místem setkávání studentů a pedagogů ze světových uměleckých škol. Více informací o festivalu je možné najít na webových stránkách <http://www.encounter.cz/>

Taková setkávání a akce tohoto druhu umožňují všem účastníkům vzájemnou výměnu zkušeností, metod a výsledků práce a mohou rozvíjet diskusi o stavu a budoucnosti vysokého uměleckého školství.

1.3 Umělec (student) a jeho vztah k informacím z externího prostředí (informační gramotnost)

Lidé studující vysoké školy zaměřené na divadlo a hudbu přicházejí do těchto vzdělávacích institucí především z humanitně zaměřených středních škol. Studenti vysokých uměleckých škol většinou navazují na své předchozí studium na konzervatořích a vědí proto, co od studia svého oboru mohou očekávat, nebo se oboru věnovali na amatérské úrovni v průběhu studia na jiné střední škole a rozhodli se stát se profesionály ve zvoleném uměleckém oboru. Většinou tedy posluchači prohlubují a zdokonalují již nabyté znalosti a zlepšují úroveň svých uměleckých dovedností.

Jednoznačným důvodem, proč studovat takto zaměřené vysoké školy, je lepší profesní uplatnění a seznamování se s uměleckým prostředím již v průběhu studia. Posluchači takto zaměřených vysokých škol očekávají od studia svobodu ve své tvorbě, nové zdroje inspirace a nové vlivy. Hledají spolupracovníky a kolegy k tvůrčí práci nejen pro dobu studia, ale i pro své samostatné projekty a ke spolupráci i do budoucna. „Několikrát došlo k situaci, že názorově stmelný absolventský ročník pokračoval společně i po skončení studia (1959 odešla velká část absolventů herectví s režisérem J. Kačerem... do ostravského Divadla Petra Bezruče... 1986 téměř celý ročník herců s absolventem režie Z. Srbou do mosteckého divadla...)“ [Šormová, 2000]

Stejně jako studenti jakýchkoliv jiných vysokých škol se studenti škol uměleckých neobejdou bez dobrého teoretického základu svého oboru. V průběhu studia vypracovávají seminární, bakalářské a diplomové práce a musí tak pracovat s informacemi z externího prostředí. Při zjišťování informací, které mají sloužit jako podklady k umělecké tvorbě, jsou zpracovávány také např. staré divadelní programy, dobové recenze nebo dochované originály scénářů se scénickými poznámkami. Studenti pracují nejen s tradičními zdroji informací, ale také s hudebními a video záznamy. Důležité jsou tak pro ně i zdroje jako webový portál youtube, kde mohou sledovat aktuální video záznamy umělců z celého světa.

Místo jejich předchozího studia odráží jejich vztah k práci s informacemi a úroveň jejich informační gramotnosti. Trendem dnešní doby je poskytovat studentům všech škol bez ohledu na obor studia alespoň základní znalosti a dovednosti v oblasti práce s výpočetní technikou, a tedy i schopnost pracovat s informačními zdroji. Tato výuka by měla vést k orientaci v nich, schopnosti efektivně vyhledávat a využívat je. Definice informační gramotnosti zveřejněná roku 1989 ve zprávě Komise pro

informační gramotnost (vytvořená v rámci Asociace amerických knihoven – ALA): "*K dosažení informační gramotnosti musí být jedinec schopen rozeznat, kdy potřebuje informace, a dále je vyhledat, vyhodnotit a efektivně využít. Informačně gramotní lidé se naučili, jak se učit. Vědí, jak se učit, protože vědí, jak jsou znalosti pořádány, jak je možné informace vyhledat a využít je tak, aby se z nich další mohli učit. Jsou to lidé připravení pro celoživotní vzdělávání, protože mohou vždy najít informace potřebné k určitému rozhodnutí či k vyřešení daného úkolu.*" [Landová, 2002]

Pokud ale sledujeme výroční zprávy knihovny AMU, docházíme k závěru, že informační gramotnost studentů AMU není dostačující. Výroční zpráva knihovny AMU za rok 2005 říká, že: *„...je úroveň informační gramotnosti uživatelů neuspokojivá.“* [Výroční zpráva AMU, 2005]

Lze předpokládat, že úroveň informační gramotnosti studentů jiných vysokých škol dramatického a hudebního zaměření je na přibližně stejné úrovni jako u studentů AMU.

Ve výročních zprávách knihovny AMU můžeme dále zjistit, že ačkoliv knihovna zajišťuje dostupnost elektronických informačních zdrojů a umožňuje uživatelům knihovny bezplatný přístup do odborných databází, jsou tyto zdroje stále využívány neadekvátně k jejich hodnotě a využívá je pouze velmi malé množství uživatelů. *„Bohužel elektronické zdroje se stále netěší na AMU zájmu, který by dopovídal jejich kvalitě.“* [Výroční zpráva AMU, 2007]

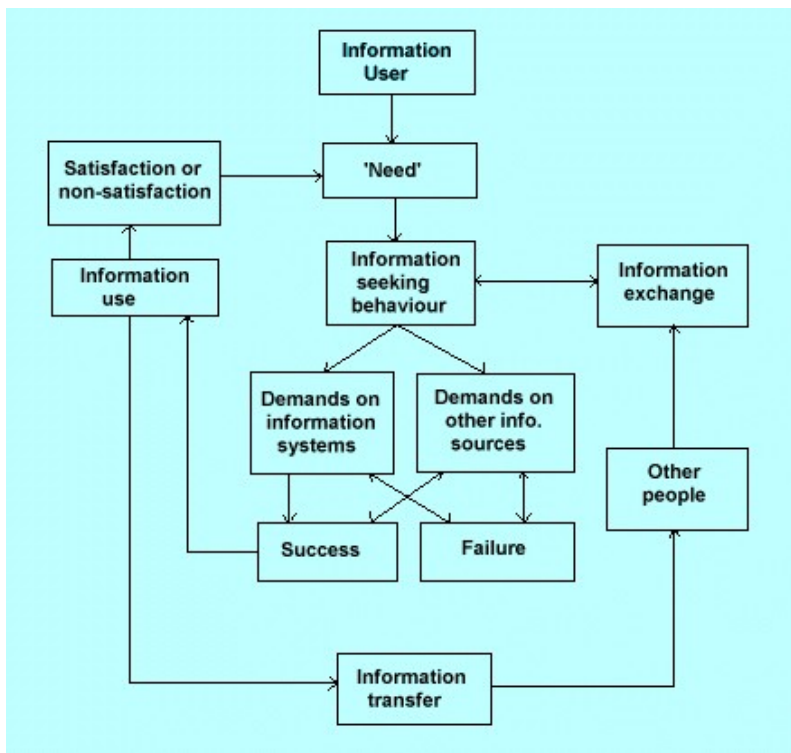
Oproti tomu prezenční výpůjčky knih a periodik tvoří téměř polovinu všech výpůjček. Z výročních zpráv AMU tedy vyplývá, že studenti více důvěřují tradičním zdrojům a o možnosti využití databází buď nevědí, neumí je použít nebo je pro ně jejich použití moc složité. Z těchto důvodů se knihovna AMU společně s Počítačovým centrem již několik let snaží zavést povinný předmět úvod do studia nebo alespoň kurz práce s IT, zatím neúspěšně. Knihovna proto připravuje každoročně pro nové studenty informační brožury s přehledem služeb a fondů. Poskytuje jim návody pro práci s katalogy, které jsou též dostupné na internetu, a organizuje také vstupní prohlídky knihoven.

2. Výzkum a zadání parametrů výzkumu informačních potřeb studentů vybraných institucí

2.1 Vymezení pojmu informační potřeba

Pojem potřeba je z psychologického hlediska definován jako subjektivně pociťovaný nedostatek něčeho nezbytného pro život. Základními potřebami podle teorie osobnosti A. Maslowa jsou základní lidské fyziologické potřeby – potrava, voda, nepřítomnost bolesti a základní psychologické potřeby – pocit lásky, bezpečí, sebeúcty. Po naplnění těchto potřeb přicházejí potřeby vyšší, druhotné, tzv. metapotřeby. Potřeba informací je tedy metapotřebou. *„Informační potřeba – potřeba informovat sebe a informovat druhé – je základní sociální potřebou v nejširším slova smyslu, která existuje v souvislosti s ostatními základními sociálními potřebami.“* [Manecke, Rückl, Tänzer, 1990]

Problematikou informačních potřeb a informačního chování se zabývá ve své práci Wilson. Wilson uvádí, že termín potřeba je obtížně vymežitelný, proto preferuje termín „information seeking behaviour“ – chování při hledání informací. Tento termín je vhodnější k identifikaci aspektů souvisejících s informačními aktivitami, které jsou identifikovatelné, pozorovatelné, a proto zkoumatelé. To Wilson vyjádřil ve schématu (viz. obr. 1 na straně 19) informačních procesů definovaných z hlediska chování uživatele tak, aby ukázal, že informace mohou být převedeny na jiné, nebo mohou být zachovány a později vyměněny za informaci od ostatních. Uživatel vstupující do informačního procesu vyvolá proces hledání. Na konci tohoto procesu je jeho informační potřeba uspokojena nebo neuspokojena.

Obr. 1: *The information behaviour field (Wilson), Schéma informačního chování²*

Podle Ingwersena existují tři podstatné typy informačních potřeb v procesu vyhledávání informací:

Potřeby ověřování – Verificative needs. Uživatel si chce ověřit nebo najít konkrétní témata, např. článek, bibliografická data, zdroje.

Vědomé aktuální potřeby – Conscious topical needs. Uživatel si chce ujasnit, zhodnotit nebo se zabývat tématy, která již zná.

Zmatené aktuální potřeby – Muddled topical needs nebo nejasně vymezené informační problémy – Ill-defined information problems. Uživatel potřebuje vysvětlit některé nové pojmy nebo pojmy vztahující se k vnějšímu tématu.

Vymezení informačních potřeb a jejich konkrétních vazeb na vývoj řešení úkolů a problémů může být rozdělován takto:

- „*Společenská informační potřeba je potřeba všech informací, které jsou nutné pro rozvoj společnosti.*

² Information user – uživatel informací ; need – potřeba ; information seeking behaviour – chování při hledání informací ; information exchange – výměna informací ; demands on information systems – požadavky na informační systém ; demands on other info sources – požadavky na jiné informační zdroje ; succes – úspěch ; failure – neúspěch ; information use – použití informací ; satisfaction or not satisfaction – uspokojení nebo neuspokojení.

- *Kolektivní informační potřeba je konkrétní informační potřeba jednoho kolektivu, který pracuje na řešení určitého úkolu nebo problému.*
- *Individuální informační potřeba je konkrétní informační potřeba jednotlivce, který pracuje na řešení určitého úkolu nebo problému.*
- *Institucionální informační potřeba představuje potřebu všech informací, které jsou nutné pro rozvoj dané „společenské instituce“.* [Manecke, Rückl, Tänzer, 1990]

Informační potřeby obecně patří k základním společenským potřebám. Tato problematika má mnoho aspektů, a proto je vždy zkoumána v určitém kontextu. Ani definice termínu informační potřeby není jednotná a názory autorů při vymezování tohoto termínu se různí.

2.2 Metody zjišťování informačních potřeb

„Zjišťování informačních potřeb znamená pokusit se vnímat myšlenky uživatelů, sledovat je a cesty, kterými používají knihovnické/informační služby. Je dobré vnímat problémy uživatelů při používání knihovnických služeb/produktů a ptát se jich na jejich „dream service/product“. Výsledkem zjišťování by měla být nabídka nové služby nebo úprava stávající a následné sledování, jak uživatelé na změnu zareagují.“ [Šedivcová, 2007]

Metody používané k zjišťování informačních potřeb můžeme dle V. Smetáčka rozdělit do pěti skupin. Jsou to metody dotazovací, metody pozorování a experimentu, metody sledování výpůjčního procesu, metody sledování citačních vztahů a sledování změn v informačních tocích. Pouze dotazování je metodou sociologickou, ostatní vycházejí především z práce s dokumenty nebo z výsledků práce informačních systémů.

Maneck, Rückl a Tänzer uvádějí, že k tradičním metodám zjišťování informačních potřeb patří analýza řídicích dokumentů, statistická analýza, dotazování, pozorování a případové studie.

Z hlediska cílů této práce se předpokládá využití metod sociologických. Základní otázkou pro stanovení dalšího postupu výzkumu je rozhodnutí, zda použít metody kvalitativního či kvantitativního výzkumu. Volba metod je předurčována cíli výzkumu. Slovo metoda je řeckého původu a znamenalo původně “touto cestou“, tedy

je to určitá cesta k cíli. Konečné pojetí výzkumu v praxi je ovlivněno i materiálními a technickými podmínkami, které má výzkumník k dispozici.

Jinak řečeno, každý výzkumník si musí na začátku své práce vyjasnit, jakou výzkumnou strategii zvolí. Při této volbě hrají důležitou roli především stanovení cíle výzkumu, volba dat, se kterými výzkumník chce pracovat, a forma výstupu. Podle Dismana jde o to, zda chceme něco „dokázat“ nebo „porozumět“.

Cíle výzkumu pro tuto bakalářskou práci byly vymezeny následovně:

- Analyzovat informační potřeby studentů VŠ a VOŠ s dramatickým a hudebním zaměřením.
- Zhodnotit současný stav uspokojování jejich informačních potřeb.

Výzkumná hypotéza byla formulována následovně:

- Studenti umějí využívat základních služeb, které jim nabízejí školní a odborné knihovny pro jejich studijní a umělecké potřeby.
- Velmi špatně využívají elektronických informačních zdrojů, zejména odborných databází.

Pro rozhodnutí o konečné podobě výzkumu pro tuto bakalářskou práci bylo na základě studia odborné literatury zabývající se problematikou sociologických výzkumů provedeno dále uvedené srovnání kvalitativní a kvantitativní metody sociologického výzkumu včetně nároků na jejich realizaci.

2.3 Charakteristika kvalitativního a kvantitativního přístupu k výzkumu

Pojetí kvalitativního výzkumu je velmi široké a liší se v závislosti na autorech. Společná podstata různých pojetí kvalitativního výzkumu se dá přibližně vymežit následovně: podstatou kvalitativního výzkumu je analýza vztahů, závislostí, příčin a motivů u zkoumané jednotky a jejich zobecnění.

Pro velikou rozmanitost přístupů, které stojí za touto metodologií, lze velice těžce stanovit nebo vymežit jednu zcela přesnou definici. Podle Hendla „*kvalitativní výzkum zahrnuje popis a interpretaci sociálních nebo individuálních lidských problémů. Jeho podstatou je vytvoření komplexního, holistického obrazu o zkoumaném problému.*“ [Hendl, 1997]

Důraz je kladen na způsob, jakým lidé interpretují jevy sociálního světa a svou vlastní zkušenost.

Zpracovávají se tzv. „měkká data“ (data nekvantifikovatelné povahy), která se získávají hloubkovým rozhovorem, četbou textů, pozorováním a studiem činnosti. Tyto procesy jsou studovány v přirozených podmínkách a zohledňují složitost a komplexnost každodenního života.

Budeme-li vycházet z přehledné Pavlicovy definice, budeme pod pojmem metoda kvalitativního výzkumu rozumět „*obecný metodologický postup pro získání a/nebo zpracování kvalitativních dat*“. [Pavlica, 2000]

Technikou sběru kvalitativních dat pak rozumíme „*konkrétní způsob praktické aplikace metody, určitý výzkumný nástroj, vytvořený s principy té které metody*“. [Pavlica, 2000]

Sběr, analýza a vyhodnocení kvalitativních dat se v mnoha ohledech neliší od standardních sociologických postupů.

Poměrně přehlednou definici nabízí Disman, který píše, že „*kvalitativní výzkum je nenumerické šetření a interpretace sociální reality*.“ [Disman, 1993]

V situacích, kdy jsme při sociologickém výzkumu odkázáni na relativně malé vzorky respondentů (což je případ výzkumů ve většině organizací včetně škol), kdy jsou kladené výzkumné otázky komplexní povahy s mnoha aspekty a souvislostmi, pokud cíle výzkumů vyžadují porozumění před kvantifikovanými důkazy a zdrojem dat jsou zcela jednoznačně informace nenumerické povahy, doporučuje se jako velmi výhodné využít právě kvalitativní přístupy.

Přehlednější vymezení a představu o pojetí kvalitativního a kvantitativního výzkumu lze získat z následující tabulky. Zdrojem použitých informací jsou především práce Dismana, Hendla a Pavlici.

	kvantitativní postupy	kvalitativní postupy
cíl	testování hypotéz	vytváření teorie
rozsah dat	málo informací o velkém počtu jedinců	mnoho informací o malém okruhu jedinců
redukce dat se týká	počtu proměnných, sledovaných vztahů	počtu sledovaných osob
generalizace na celou populaci	snadná	problematická
logika postupu	deduktivní	induktivní
data	numerické povahy	nenumerické povahy
rozsah	partikulární	holistický

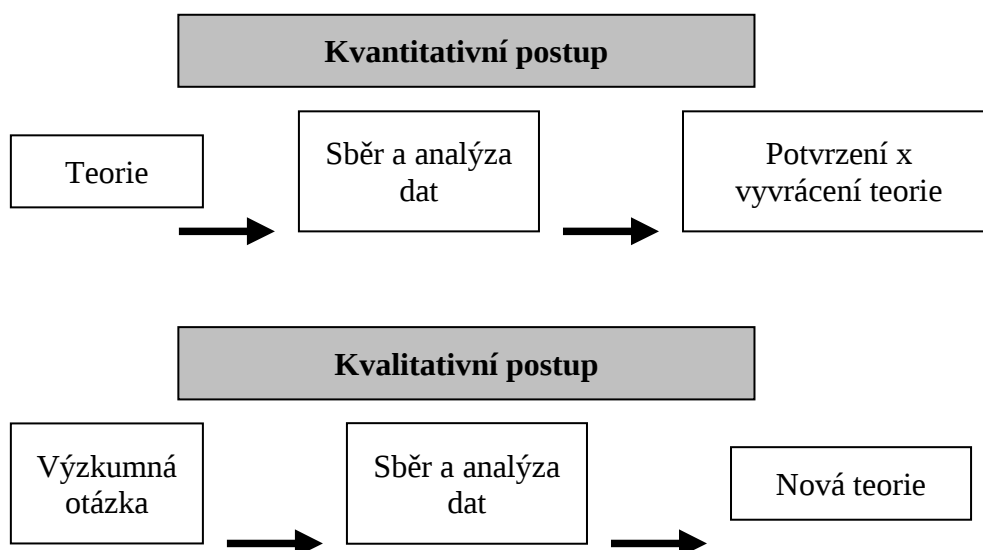
Obr. 2: Srovnání kvantitativních a kvalitativních postupů při sociologickém průzkumu.

Charakteristiku obou výzkumných přístupů zahrnující praktické provádění výzkumů uvádí Kafka v následující tabulce.

Charakteristika	Kvantitativní výzkum	Kvalitativní výzkum
Použité metody	Analýza sekundárních materiálů a údajů, standardizovaný rozhovor, písemný dotazník, standardizovaný telefonický rozhovor aj.	Psychologická explorace, nepřímé projektivní postupy, hloubkové individuální rozhovory, skupinové rozhovory, expertní rozhovory aj.
Způsob dotazování	Přesně stanovené formulace dotazů i pořadí pokládaných otázek.	Volně formulované otázky počet otázek není omezen, otázky vedou k postižení motivačních struktur a vysvětlení podstatných souvislostí.
Tazatel	Připravený laik, který klade předem formulované otázky v určeném pořadí tak, aby měl minimální vliv na průběh rozhovoru.	Psycholog nebo důkladně odborně připravený tazatel, který zná cíl výzkumu, přizpůsobuje se výzkumné situaci a klade dotazy podle jejího vývoje.
Kontakt	Všechny formy kontaktu jsou možné: ústní, písemná, telefonická. Při osobním kontaktu jde zhruba o střední intenzitu kontaktu, tzn., že tazatel svým chováním vzbuzuje v respondentovi ochotu odpovídat na otázky.	Osobní a poměrně intenzivní. Tazatel nejprve vytváří ovzduší důvěry, v průběhu rozhovoru citlivě reaguje na odpovědi a přizpůsobuje jim další otázky.
Velikost zkoumaného vzorku	Reprezentativní vzorek několika stovek nebo tisíc respondentů.	Malý vzorek (několik desítek) respondentů.
Analýza dat	Převládají statistické postupy.	Vyhodnocování jednotlivých případů, aplikace metod kvalitativní analýzy, např. obsahové analýzy.

Obr. 3: Vybrané charakteristiky kvalitativního a kvantitativního výzkumu [Kafka, 1999]

Typický postup jednotlivých metod shrnuje následující obrázek vytvořený na základě prostudované literatury autorů Dismana, Hendla, Pavlici a Punche.

Obr. 4 : Postup výzkumných metod kvantitativního a kvalitativního výzkumu

Na základě zadání této práce a stanovení cílů výzkumu s přihlédnutím k možnostem materiálním, organizačním a technickým jsme zvolili metodu jednoduchého kvantitativního šetření realizovatelného „svépomocně“. Inspirací pro takto provedený výzkum mi byla publikace Keith F. Punch: *Základy kvalitativního šetření*, které je zaměřena na studentské výzkumné projekty a orientuje se zejména na kvalitativní šetření menšího rozsahu.

2.3.1 Strategie kvantitativního šetření informačních potřeb

V průběhu přípravy a práce na této bakalářské práci byla podle zásad kvalitativních šetření učiněna **čtyři základní rozhodnutí**:

- Stanoven účel, cíle a co chceme zjistit pomocí našeho šetření. To znamená, že byly formulovány cíle a z nich vycházející výzkumné otázky.
- Stanoveno, kolik proměnných budeme měřit, jak budeme data získávat – jaké otázky při sbírání dat budeme klást a jak je budeme klást.
- Vybrán výzkumný soubor.
- Stanoveno, jak budeme data analyzovat, aby získané výsledky představovaly odpovědi na naše otázky.

Pro konkrétní realizaci výzkumu bylo třeba vycházet z toho, že „*existuje šest prvků, kterým je nutné se věnovat. K těmto šesti prvkům jsem přidal sedmý – zprávu o šetření. Prvky šetření jsou:*

- *cíle;*
- *výzkumné otázky;*
- *dotazník;*
- *vzorek;*
- *strategie sběru dat;*
- *strategie analýzy dat;*
- *zpráva.“ [Punch, 2008]*

2.4 Tvorba dotazníků pro výzkum informačních potřeb

„Dotazování je pravděpodobně nejpoužívanější metodou pro zjišťování informačních potřeb. Zjevná oblíbenost této metody má dvě obecné příčiny: na jedné straně obecně vzrůstající počet dotazníkových průzkumů v empiricky sociologickém výzkumu, který souvisí se vzrůstajícím uznáním této metody a jejich výsledků, a na druhé straně názor, že provádění dotazníkových akcí vyžaduje pouze malé náklady a nepředpokládá žádné velké teoretické a praktické vzdělání. Proto ji úspěšně používají i nezkušení informační pracovníci. Na základě toho názoru však málo zkušených informačních pracovníků často zanedbávají základní kritéria sociologických výzkumů. Informační potřeby se dotazováním zjišťují jak písemně – dotazníky, tak ústně – pomocí rozhovorů. Volba jedné nebo druhé formy dotazování závisí na kategorii uživatelské populace a na ekonomických podmínkách informačního pracoviště.“ [Manecke, Rückl, Tänzer, 1990]

Při volbě dotazovacích metod se informační pracovník nebo jiná osoba provádějící výzkum velmi často rozhoduje, jakou dotazovací metodu má použít, zda dotazník nebo rozhovor. Každá z těchto metod nabízí svá pro a proti.

Při použití dotazníku můžeme zkoumat velkou skupinu lidí, a to za nízkých nákladů a v poměrně krátkém čase. Použití dotazníku také vylučuje ovlivňování dotazovaného, ale zároveň také neumožňuje otázky konkretizovat a vysvětlit je respondentovi v případě nepochopení.

Pokud použijeme metodu rozhovoru, obsáhneme menší skupinu respondentů, avšak díky přímému kontaktu s dotazovaným můžeme otázky rozvíjet a lépe analyzovat

odpovědi. Při rozhovoru se také většinou vyvarujeme nezodpovězení otázek. Velmi přehlednou tabulku srovnávající rozhovor a dotazník uvádí Disman.

Rozhovor	Dotazník
Velice pracná a nákladná technika sběru informací	Vysoce efektivní technika, která může postihnout velký počet jedinců při relativně malých nákladech.
Rozhovor je časově velice náročný. Získat informace v rámci určitého časového limitu může být velice nákladné a často i nemožné.	Dotazník umožňuje poměrně snadno získat informace od velkého počtu jedinců v poměrně krátkém čase a s poměrně malým nákladem.
Rozhovor vyžaduje spolupráci dosti velkého počtu alespoň částečně vyškolených tazatelů v terénu.	Spolupracovníci v terénu jsou nezbytní jen někdy (při použití osobně rozdělovaných dotazníků). Požadavky na jejich zaškolení jsou nízké.
Výzkum v prostorově rozptýleném vzorku je nákladný.	Náklady šetření na rozptýleném vzorku jsou relativně nízké.
Anonymita výzkumu je pro respondenty málo přesvědčivá.	Anonymita je relativně přesvědčivá.
Rozdíly mezi tazateli a rozdíly v jejich chování mohou vyvolat "interviewer bias".	Formální shodnost podnětové situace je vysoká; "interviewer bias" je prakticky vyloučen.
Rozhovor klade menší nároky na iniciativu respondenta, pro respondenta je obtížnější vynechat odpovědi na některé otázky.	Dotazník klade vysoké nároky na ochotu dotazovaného, je snadné "přeskočit" otázky nebo neodpovědět vůbec.
V rozhovoru je téměř jisté, že dotazovaná osoba je ta, která byla vybrána do vzorku.	U dotazníku je možné, že otázky byly zodpovězeny jiným členem rodiny, nebo, a to nejčastěji, celým rodinným týmem.
Proporce úspěšně dokončených rozhovorů je podstatně vyšší, než návratnost dotazníků.	Návratnost je velice nízká. S výjimkou některých speciálních případů je tak nízká, že jakákoliv reprezentativnost vzorku je ztracena.

Obr. 5 : *Dotazník vs. rozhovor* [Disman, 1993]

Z výše zmíněných výhod použití dotazníku vyplývá, že i pro průzkum informačních potřeb je lepší dotazovací technikou dotazník. Existují ovšem konkrétní oblasti v problematice informační gramotnosti a informačních potřeb, jejichž průzkum by se u některých cílových skupin měl provádět spíše formou rozhovoru a podrobně analyzovat důvody způsobů, jakými využívají některé informační zdroje.

Dotazník jako nástroj pro zjišťování informačních potřeb velmi dobře charakterizují Manecke, Rückl a Tänzer „*Dotazník jako nástroj zjišťování informačních potřeb představuje soubor samostatných otázek sestavených podle psychologických a věcných aspektů, které v souhrnu vytvářejí kvalitativně novou jednotu. Obsah a pořadí*

otázek vycházejí z cílů zjišťování. Velkou pozornost vyžaduje formulování jednotlivých otázek. Využitelnost a srovnatelnost výsledků je dána jak přesností a jasností kladených otázek, tak také volbou standardizovaných pojmů (např. deskriptorů), stejně jako stanovením formy odpovědi (např. volná odpověď, alternativní odpověď s udanými možnostmi). Jinými slovy: na standardizaci dotazníků a získaných údajů závisí i vyhodnocení. V řadě případů by bylo možné – za předpokladu, že by se více pozornosti věnovalo metodickým kritériím – zvýšit efektivnost a hodnotu výsledků dotazníkových výzkumů. Často se však stává, že mnoho získaných údajů, event. skupin údajů nelze pro jejich malou srovnatelnost nebo přímo nesrovnatelnost vůbec využít.“ [Manecke, Rückl, Tänzer, 1990]

2.4.1 Struktura dotazníku používaného při výzkumu

Pro výzkum realizovaný při zpracování této bakalářské práce byl vytvořen jednoduchý dotazník preferující uzavřené otázky, převážně s možností volby odpovědi. Vzhledem k tomu, že dotazník vyplňovali písemně sami respondenti, byl pro dosažení větší návratnosti použit dotazník obsahující 14 otázek.

Dotazník byl rozdělen do čtyř částí (formulář dotazníku viz Příloha č. 1):

- v první části dotazníku bylo cílem podrobněji identifikovat respondenta z hlediska cílů výzkumu (věk, pohlaví, absolvovaná střední škola, znalost jazyků, resp. schopnost pracovat s cizojazyčnou literaturou)
- ve druhé části byl zjišťován způsob získávání informací o studovaném oboru (klasické tištěné dokumenty, internetové zdroje, vzdělávací akce).
- ve třetí části dotazníku bylo zjišťováno, jak studenti využívají elektronické informační zdroje a jakým způsobem vyhledávají informace na internetu
- čtvrtá část dotazníků sledovala způsob využívání služeb knihovny (které knihovny navštěvují, frekvence a účel návštěv)

2.4.2 Organizace výzkumu a sběru dat

Pro realizaci výzkumu v cílové skupině studentů VŠ a VOŠ hudebně dramatických oborů bylo použito písemné dotazování respondentů. Respondenti byli v rámci definované cílové skupiny zvoleni náhodným výběrem ze studentů adekvátních oborů HAMU, DAMU a VOŠH. Distribuci a sběr dotazníků zajišťovala autorka této práce za pomoci „dobrovolných spolupracovníků“ z řad studentů HAMU a DAMU.

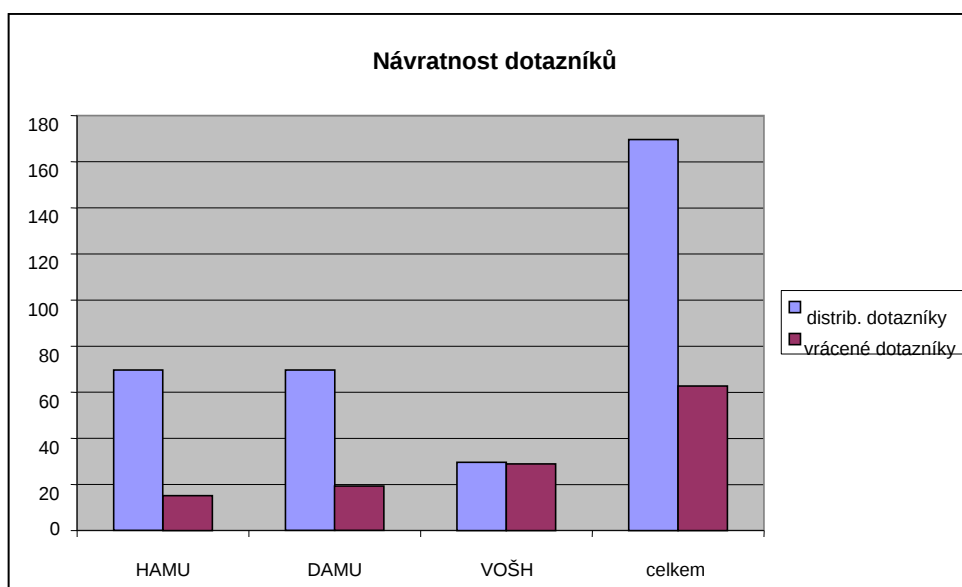
V případě VOŠH podpořilo provedení výzkumu včetně distribuce a sběru dotazníků vedení školy, zejména její ředitelka.³

V rámci výzkumu bylo distribuováno 170 dotazníků s informacemi o výzkumu, jeho cílech a termínem a informací o způsobu vrácení.

Návratnost dotazníků

	HAMU	DAMU	VOŠH	celkem	celkem v %
distrib. dotazníky	70	70	30	170	100%
vrácené dotazníky	15	19	29	63	37,05%

Tabulka 1 : Návratnost dotazníků

Graf 1 : Návratnost dotazníků

Návratnost dotazníků 37% u písemného dotazování je možné považovat za úspěšnou. V případě tohoto výzkumu je však ovlivněna téměř 97% návratností u VOŠH. U HAMU byla návratnost 21,4% a u DAMU 27,1%. Tato poměrně dobrá návratnost byla dána osobním kontaktem při distribuci i sběru dotazníků.

³ Zakladatelkou a ředitelkou Vyšší odborné školy herecká s.r.o. je PhDr. Věra Kmochová.

3. Vyhodnocení výzkumu

Výzkum informačních potřeb studentů uměleckých škol se zaměřením na dramatické a hudební umění byl realizován v období říjen-listopad 2008. Celkem bylo osloveno 170 respondentů (studentů denního studia), vrátilo se 63 dotazníků. V první části dotazníku byly zjišťovány osobní údaje, tedy pohlaví, věk, absolvovaná střední škola a vyhledávaná cizojazyčná literatura.

Pohlaví

Složení respondentů podle pohlaví

	HAMU	DAMU	VOŠH	Celkem
Žena	11	8	21	40
Muž	4	11	8	23
Celkem	15	19	29	63

Tabulka 2 : Složení respondentů podle pohlaví

Věk

Složení respondentů podle věku

	HAMU	DAMU	VOŠH	Celkem
pod 19	0	0	0	0
19–25	10	6	28	44
25–30	4	11	1	16
nad 30	1	2	0	3
Celkem				63

Tabulka 3 : Složení respondentů podle věku

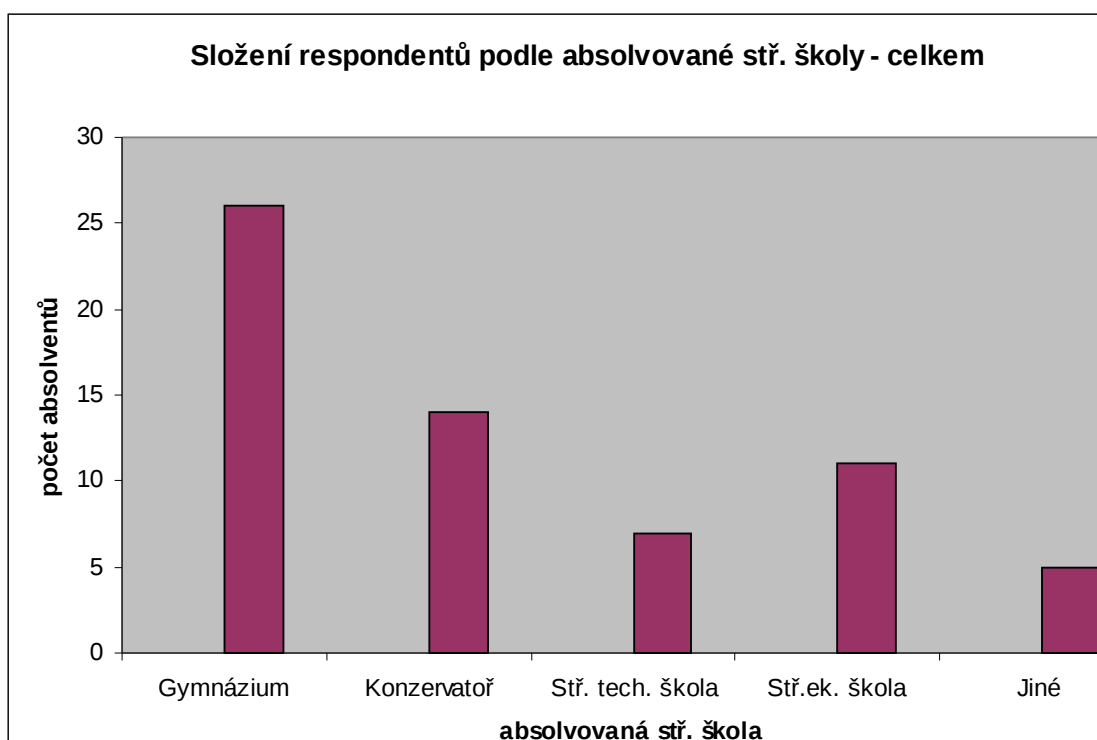
Mezi respondenty převažovaly ženy, převážná část dotázaných byla ve věkové kategorii 19 – 25 let a 25–30 let. Z tabulky vyplývá, že na vysokých školách uměleckého směru studují studenti denního studia ve věkové kategorii nad 25 i nad 30let.

Jakou jste studoval (a) střední školu

Složení respondentů podle absolvované stř. školy

	HAMU	DAMU	VOŠH	Celkem
Gymnázium	7	12	7	26
Konzervatoř	6	4	4	14
Stř. tech. škola	1	2	4	7
Stř.ek.škola	1	0	10	11
Jiná	0	1	4	5
Celkem				63

Tabulka 4 : Složení respondentů podle absolvované střední školy

Graf 2 : Složení respondentů podle absolvované střední školy – celkem

V rámci zjišťování základních údajů o respondentech bylo zjišťováno, jaké středoškolské vzdělání absolvovali. Tato otázka byla položena se záměrem pokusit se sledovat, zda má středoškolské vzdělání vliv na způsob práce s informacemi. Nejvíce převažovali studenti gymnázií, dále pak konzervatoř. V odpovědi jiné se vyskytovaly

například střední pedagogická škola, zdravotnická, hotelová nebo průmyslová škola grafická. Podle počtu absolventů gymnázií by se dala předpokládat dobrá úroveň práce s informacemi, která však nebyla potvrzena.

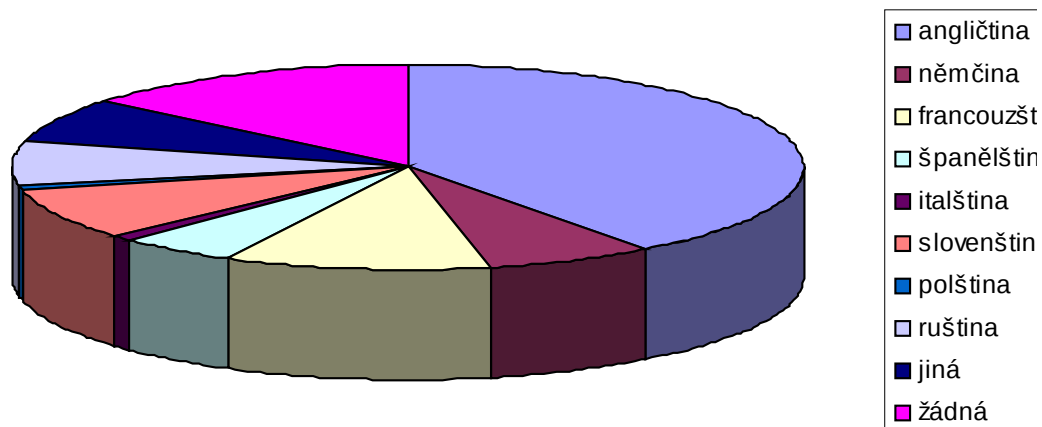
Jakou cizojazyčnou literaturu vyhledáváte

Používání cizojazyčné literatury

	HAMU	DAMU	VOHŠ	celkem
angličtina	9	10	21	40
němčina	1	3	3	7
francouzština	1	8	2	11
španělština	3	1	1	5
italština	1	0	0	1
slovenština	2	3	3	8
polština	0	1	0	1
ruština	2	3	2	7
jiná	2	3	2	7
žádná	4	5	5	14

Tabulka 5 : *Používání cizojazyčné literatury*

Používání cizojazyčné literatury - celkem

Graf 3 : *Používání cizojazyčné literatury – celkem*

V této části dotazníku byli respondenti požádáni o odpověď na otázku „Jakou cizojazyčnou literaturu vyhledávají“. Z nabídnuté škály jazyků mohli vybrat jednu nebo více odpovědí. Vzhledem k tomu, že mezi respondenty byli i studenti slovenské národnosti a jeden student z Izraele – označovali tyto logicky za jinou cizojazyčnou literaturu v češtině. Kromě jazyků uvedených ve škále se objevila ještě hebrejšтина, rumunština, japonština. Nezanedbatelný je i počet studentů, kteří cizojazyčnou literaturu nevyhledávají (22%). Příčiny tohoto jevu nebyly ve výzkumu zjišťovány.

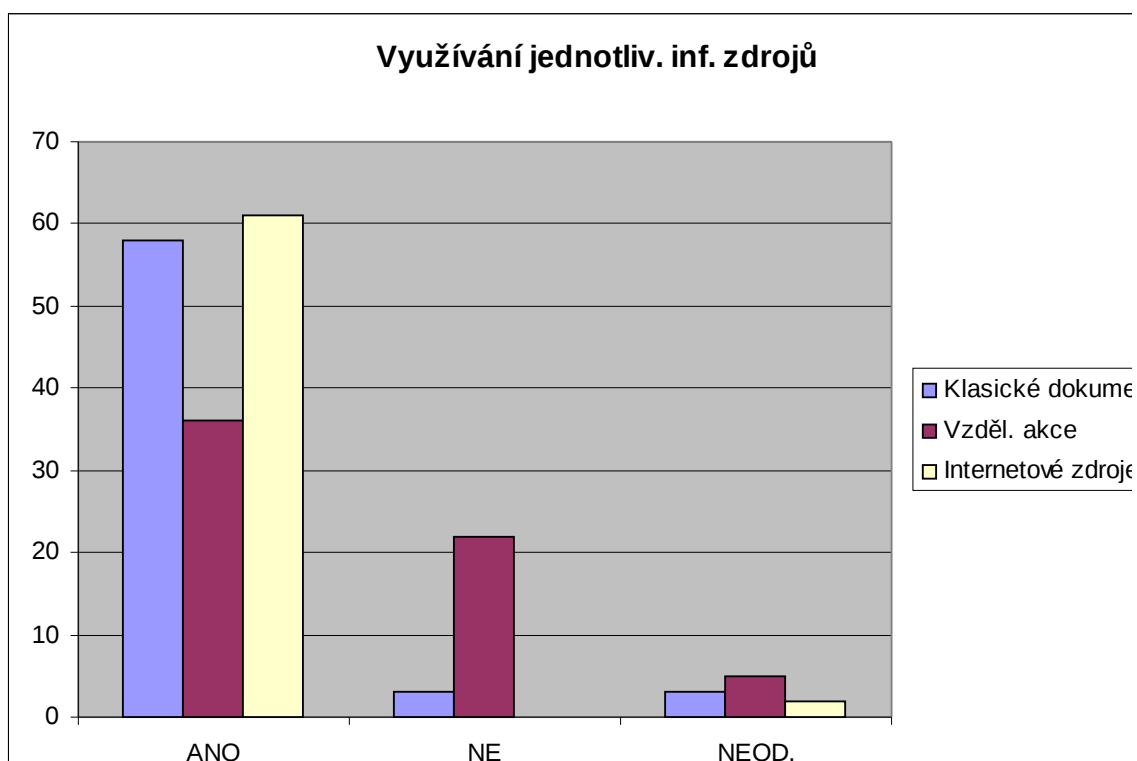
Způsob získávání informací z oboru

V této části výzkumu bylo zjišťováno, jakým způsobem studenti získávají informace z oboru, zda z klasických dokumentů, elektronických zdrojů (internet) nebo vzdělávacích akcí (mimo povinnou výuku).

Způsob získávání informací z oboru

	HAMU	DAMU	VOŠH	Celkem
Klasické dokumenty	14	16	28	58
Vzděl. akce	11	9	16	36
Internetové zdroje	14	18	29	61

Tabulka 6 : *Způsob získávání informací z oboru*

Graf 4 : Využívání jednotlivých informačních zdrojů

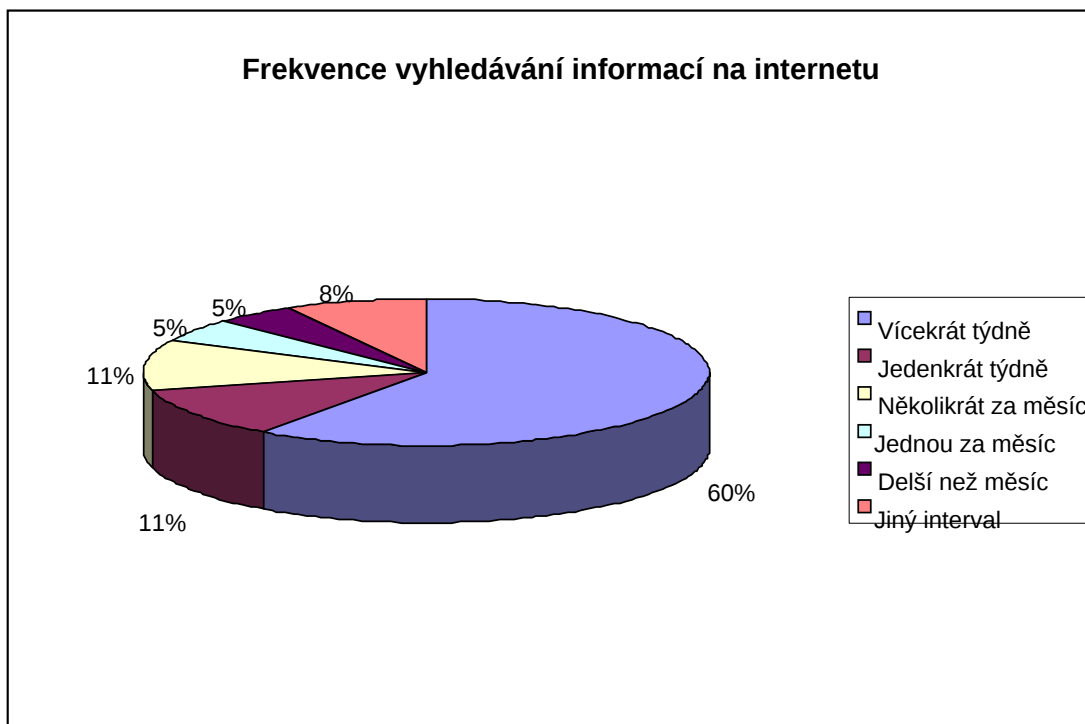
Mezi způsoby získávání informací z oboru převládají internet a klasické tištěné dokumenty. Objevili se již i jednotlivci, kteří nevyužívají k získávání informací z oboru klasické tištěné informační zdroje. Výrazně méně jsou uváděny jako zdroj informací z oboru vzdělávací akce mimo školní výuku. Ty nevyužívá téměř 35% respondentů. Schopnost práce s cizojazyčnou literaturou také částečně objasňuje oblibu internetových zdrojů (je jasné, že se jedná pouze o práci s tzv. povrchovým webem, která umožňuje rychlé získání nových informací z velkého množství snadno dostupných pramenů).

Jak často vyhledáváte informace z oboru na internetu

Frekvence vyhledávání informací na internetu

	HAMU	DAMU	VOŠH	Celkem
Vícekrát týdně	9	8	20	37
Jednou za týdně	1	3	3	7
Několikrát za měsíc	3	2	2	7
Jednou za měsíc	1	1	1	3
Delší než měsíc	1	2	0	3
Jiný interval	0	2	3	5

Tabulka 7 : *Frekvence vyhledávání informací z oboru na internetu*

Graf 5 : *Frekvence vyhledávání informací z oboru na internetu*

Zjišťování frekvence vyhledávání informací na internetu ukazuje, že studenti běžné informační potřeby v průběhu studia řeší vyhledáváním na internetu. 60% respondentů uvádí, že používá internet několikrát týdně a 11% jednou týdně. V položce jiný interval jsou uváděny následující varianty: co nejčastěji, několikrát denně, podle konkrétních potřeb, zkouškové období.

Způsob vyhledávání informací na internetu

Vysoké využívání internetu svědčí o tom, že tento způsob získávání informací se stal pro studenty naprosto běžným. Nic však nevypovídá o úrovni práce s internetem a skutečné kvalitě získávaných informací. Na kvalitativní úroveň práce s internetem se zaměřila další část dotazování. Respondentům byly položeny otázky zaměřené na využívání vyhledávačů a portálů, dovednost využívat analytické vyhledávání, využívání elektronických katalogů knihoven a znalost a používání odborných databází z oboru.

Vyhledávače, portály

Používání vyhledávačů a portálů

	HAMU	DAMU	VOŠH	Celkem
Google	11	18	27	56
Seznam	9	13	16	38
Centrum	4	4	11	19
Jiné	3	1	2	6
Žádné	0	0	0	

Tabulka 8 : *Používání vyhledávačů a portálů*

Nejčastěji využívaným vyhledávačem je jednoznačně Google. Kromě v dotazníku uvedených možností respondenti v položce jiné uváděli ještě yahoo, atlas, wikipedia (2x) a youtube (2x). V této oblasti práce s internetem jsou studenti dobře orientováni, avšak nikdo z nich neuvedl žádný portál zaměřený přímo na oblast jejich studia, např. divadlo.cz.

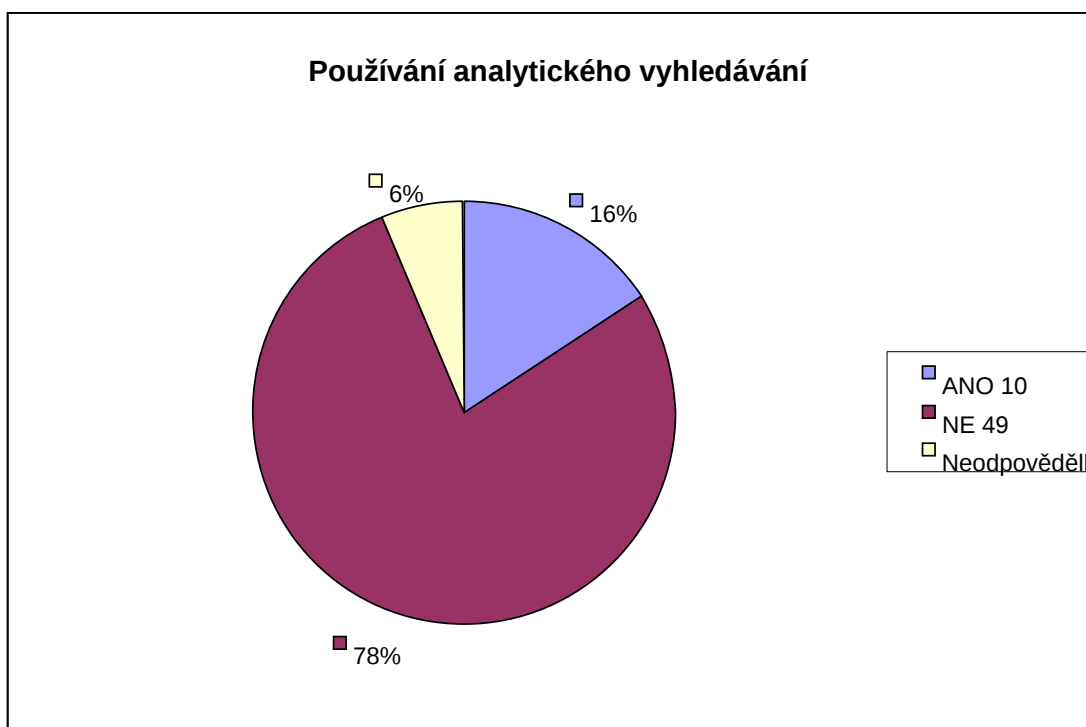
Portál divadlo.cz respondenti uvádějí jako odbornou databázi, je to však pouze portál, ze kterého je možné vstoupit do databáze Divadelního ústavu. Výjimkou je portál youtube, který studenti zejména divadelních oborů využívají jako zdroj získávání aktuálních informací. Dá se tedy předpokládat, že nejčastěji se dostávají k potřebným informacím právě pomocí vyhledávačů a portálů. Jak vyplývá z tabulek týkajících se využívání elektronických katalogů a odborných databází (viz. tabulka 11 a tabulka 13), využívání vyhledávačů a portálů jednoznačně převyšuje používání elektronických katalogů knihoven nebo odborných databází, tedy služeb, které poskytují, nabízejí a zajišťují knihovny.

Analytické vyhledávání

Používání analytického vyhledávání

	HAMU	DAMU	VOŠH	Celkem
ANO	2	1	7	10
NE	12	17	20	49
Neodpověděl	1	1	2	4

Tabulka 9 : *Používání analytického vyhledávání*

Graf 6 : *Používání analytického vyhledávání*

I když fakticky všichni respondenti využívají internet jako zdroj vyhledávání informací z oboru, používá velmi málo studentů „kvalifikovanější“ způsob práce – analytické vyhledávání. 78% dotazovaných odpovědělo, že analytické vyhledávání nepoužívá, pouze 16 % dotazovaných analytické vyhledávání používá.

Pokusili jsme se na základě získaných dat hledat faktor, který ovlivňuje znalost tohoto způsobu vyhledávání. Jako jeden z možných faktorů se jevil typ středoškolského vzdělání, které zpravidla výrazně ovlivňuje studijní dovednosti a návyky, včetně práce s informacemi. Výsledek této analýzy zachycuje následující tabulka.

Vazba typu SŠ vzdělání na užívání analyt. vyhledávání

Stř. škola	HAMU			DAMU			VOŠH		
	ANO	NE	NEO	ANO	NE	NEO	ANO	NE	NEO
Gymnázium	1	5	1	1	9	2	2	6	0
Konz. nebo um..	1	4	0	0	3	0	2	1	0
Tech. zam.	0	1	0	0	2	0	2	2	0
Ek. zam.	0	0	1	0	0	0	1	8	1
Ostatní	0	1	0	0	2	0	0	3	1

Tabulka 10 : *Vazba typu středoškolského vzdělání na užívání analytického vyhledávání*

Jak je patrné z výše uvedené tabulky, nedá se prokázat přímá závislost středoškolského vzdělání na používání analytického vyhledávání. Nejvíce respondentů, kteří uvádějí používání tohoto způsobu vyhledávání, je mezi studenty VOŠH bez přímé vazby na absolvovanou střední školu. Neznalost analytického vyhledávání opět vypovídá o malé oblibě informačních zdrojů, které tento typ vyhledávání vyžadují, pravděpodobně z důvodů malé informovanosti nebo nedůvěry k takovému zdroji informací.

Elektronický katalog knihoven

Používání elektronického katalogu knihoven

	HAMU	DAMU	VOŠH	Celkem
ANO	5	8	7	20
NE	9	11	22	42
Neodpověděl	1	1	0	2

Tabulka 11 : *Používání elektronického katalogu knihoven*

Používání elektronického katalogu knihoven

(dle jednotlivých knihoven)

	HAMU	DAMU	VOŠH	Celkem
MK Praha	2	6	5	13
DÚ	3	2		5
DAMU	1	1	2	4
NK	0	3	0	3
místní MK	0	0	2	2
KFB Zlín	0	0	1	1
Krajská věd. knih.	1	1	1	3
Fr. Institut	0	1	0	1

Tabulka 12 : *Používání elektronického katalogu knihoven – dle jednotlivých knihoven*

Zjištění vyplývající z této otázky mě osobně velmi překvapila. Většina knihoven, které respondenti využívají, má totiž elektronické katalogy. Nezdá se mi příliš pravděpodobné, že by studenti vyhledávali pomocí katalogů lístkových. Zjištění se dají proto vyložit tak, že respondenti otázce nepochopili, a proto volili variantu nepoužívám nebo na otázku neodpověděli. Většina respondentů však v otázce „za jakým účelem nejčastěji navštěvují knihovnu“ zvolila odpověď „výpůjčku knihy nebo jiného dokumentu“ (viz. tabulka 15 a graf 7), která je dnes ve většině knihoven realizována právě pomocí automatizovaného systému, a proto je i výběr dokumentů již ve většině knihoven prováděn prostřednictvím elektronických katalogů. Bylo by tedy zajímavé zjišťovat, jakým způsobem studenti realizují výpůjčky v navštěvovaných knihovnách

Odborné databáze

Používání odborných databází
(zaměřených na obor studia)

	HAMU	DAMU	VOŠH	Celkem
ANO	5	5	5	15
NE	10	13	23	46
Neodpověděl	0	1	1	2

Tabulka 13 : *Používání odborných databází zaměřených na obor studia*

Ti respondenti, kteří odpověděli na tuto otázku ano, byli požádáni, aby uvedli, kterou databázi používají. Objevily se odpovědi: *Divadelní ústav* (divadlo.cz), *Francouzský institut*, *Wikipedie*. Je velice zajímavé, že nikdo z respondentů nevedl žádnou z databází, které se opravdu zaměřují na obor jejich studia, tedy kromě databáze *Divadelního ústavu*. Například knihovna AMU zajišťuje pro svoje studenty přístup do databáze *Oxford reference online* nebo časopisecké databáze *Ebsco*.

Nikdo ze studentů také nevedl databázi *ERIC*, která je na internetu volně dostupná a ve třídě „Arts“ obsahuje velké množství záznamů a full textů, které je možné vyhledávat podle 58 klíčových slov zahrnujících všechny oblasti umění. Z hudebních databází stojí za zmínku *Golden Pages Royal Holloway Department of Music*, *Internet links for musicians*, což je tedy spíše oborový portál hudebních zdrojů. *Archive of Dissertation Abstracts in Music* – databáze bibliografických záznamů a abstraktů disertací z muzikologie, *Dissertationsmeldestelle der Gesellschaft für Musikforschung* (DMS) – bibliografická databáze zadaných disertací z muzikologie a hudební pedagogiky nebo *Doctoral dissertations in musicology online* (DDM online) – bibliografická databáze doktorských disertačních prací z muzikologie navazující na stejnojmennou tištěnou bibliografii.

Respondenti by měli být ve svých školních knihovnách lépe informováni o možnostech a způsobech používání odborných databází.

Využívání služeb knihovny

V této části dotazníku byli respondenti požádáni o odpověď na otázky „jakou knihovnu navštěvují nejčastěji“, „za jakým účelem navštěvují knihovnu nejčastěji“ a „jak často navštěvují knihovnu“.

Jaké knihovny navštěvujete nejčastěji

	HAMU	DAMU	VOHŠ	Celkem
MK Praha	8	13	13	34
Div. ústav	3	3	6	12
DAMU	4	4	0	8
HAMU	3	0	0	3
FAMU	1	0	0	1
NK	0	5	0	5
Fr. Institut	0	1	0	1
Archiv ND	0	1	0	1
VK - HK, Liberec	0	1	2	3
knihovna VOHŠ	0	0	11	11
různé MK	0	0	7	7
neodpověděl	3	2	0	5
nenevštěvuje	0	1	0	1

Tabulka 14 : *Jaké knihovny navštěvujete nejčastěji*

Nejčastěji navštěvovanou knihovnou je Městská knihovna v Praze, její pobočka na Mariánském náměstí s oddělením divadelní literatury. Dále knihovna Divadelního ústavu, knihovna VOHŠ a knihovna DAMU. Vzhledem k preferenci tradičních typů dokumentů mají respondenti dobrý přehled, které odborné knihovny zaměřené na obor jejich studia jim mohou poskytnout relevantní informace a dokumenty.

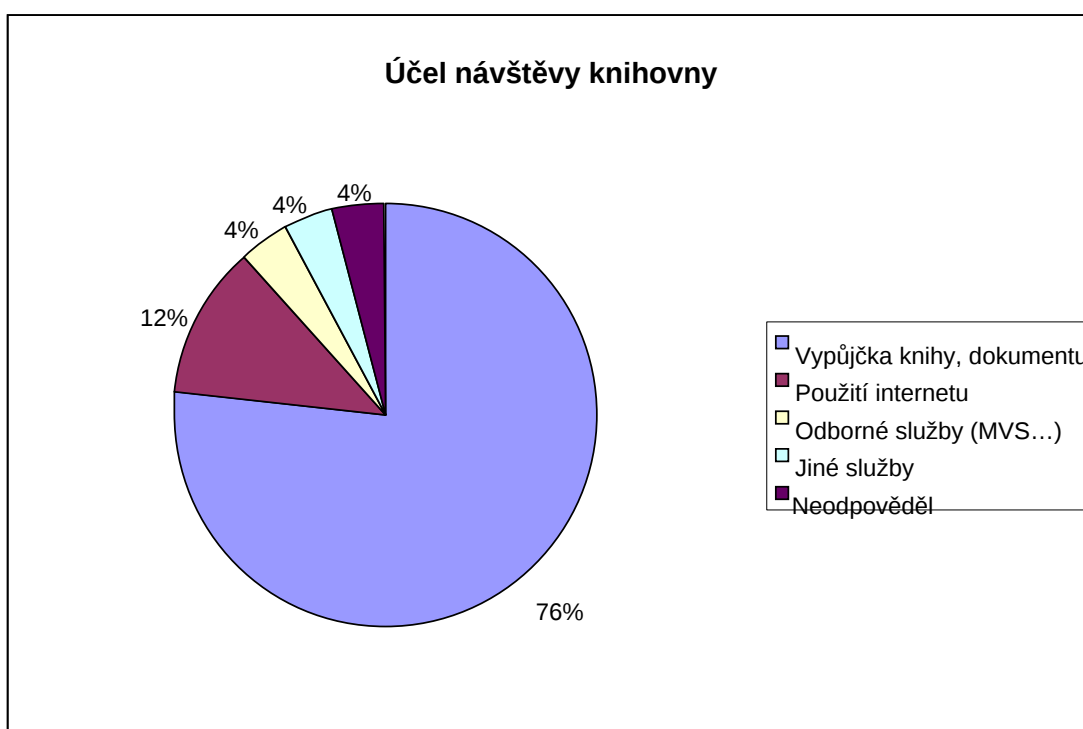
Za jakým účelem navštěvujete knihovnu nejčastěji

Účel návštěvy knihovny

	HAMU	DAMU	VOHŠ	Celkem
Vypůjčka knihy, dokumentu	14	17	28	59
Použití internetu	0	4	5	9
Odborné služby (MVS...)	1	0	2	3
Jiné služby	2	0	1	3
Neodpověděl	1	2	0	3

Tabulka 15 : Účel návštěvy knihovny

V položce jiné služby se objevily následující odpovědi: videoprojekce, audio poslech, vypůjčka hudebních nosičů.

Graf 7 : Účel návštěvy knihovny

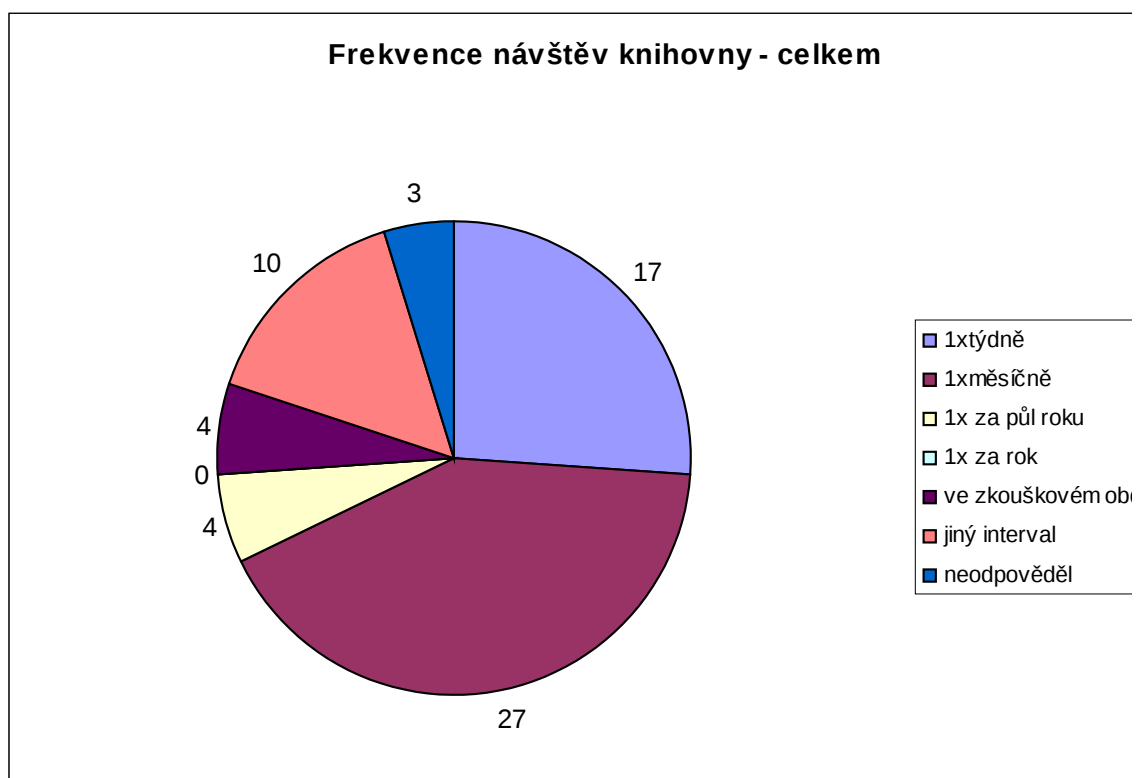
Knihovny studenti tedy nejčastěji využívají k vypůjčce nebo studiu dokumentů a audio nahrávek, poslechu nebo sledování audio a video nosičů, což vyplývá z jejich studijního zaměření, a k použití internetu. Jen velmi malá část studentů využívá odborných služeb, které jim knihovna nabízí.

Jak často navštěvujete knihovnu

Frekvence návštěv knihovny

	HAMU	DAMU	VOHŠ	Celkem
1xtýdně	1	5	11	17
1xměsíčně	8	7	12	27
1x za půl roku	2	1	1	4
1x za rok	0	0	0	0
ve zkuškovém období	2	1	1	4
jiný interval	1	4	5	10
neodpověděl	2	1	0	3

Tabulka 16 : Frekvence návštěv knihovny

Graf 8 : Frekvence návštěv knihovny

V položce jiný interval je uváděno 2x-3x za měsíc, 1x za 14dní, 1x za čtvrt roku, nepravidelně. Je překvapivé, jak často studenti uměleckých škol navštěvují knihovny a to i přesto, že 60% studentů uvedlo, že informace z oboru vyhledávají na internetu vícekrát týdně (viz. graf 5).

3.1 Stupeň uspokojování potřeb cílové skupiny v ČR a doporučení vyplývající z výzkumu

Shrňme si tedy všechny informace vyplývající z výzkumu. Ze zjištěných informací nelze přesně určit, jak přesný je stupeň uspokojování informačních potřeb respondentů, lze však velmi dobře vyhodnotit, jaký způsob získávání informací studenti využívají a nakolik jim tento způsob může přinést potřebné informace.

3.1.1 Využívání služeb knihoven a jejich elektronických katalogů

Ačkoliv ve způsobu získávání informací z oboru byl častěji uváděn internet, než klasické dokumenty (viz. tabulka 6 a graf 4), ze zjištění ohledně způsobů používání internetu lze předpokládat, že větší množství relevantních informací získávají studenti právě pomocí klasických dokumentů, tedy návštěvou knihovny. Přestože studenti navštěvují knihovny poměrně často (viz. tabulka 16 a graf 8), je velmi překvapivé, jak málo služeb knihoven využívají (většina respondentů uvedla, že knihovnu navštěvuje pouze za účelem výpůjčky, viz tabulka 15 a graf 7), zřejmě se v nich i špatně orientují. Otázkou zůstává, zda je to vinou knihovny, kterou navštěvují, nebo jejich osobním nezájmem.

Během ročního působení v knihovně Divadelního ústavu jsem však zjistila, že alespoň uživatelé této knihovny mají zájem využívat i dalších služeb, které jim knihovna nabízí. Nevědí však, jakým způsobem se k dalším službám dostat, koho se zeptat, nebo je pro ně obtížné definovat svůj požadavek tak, aby mu knihovník rozuměl. Proto pracují pouze se službami základními.

Je velmi těžké navrhnout, jak by měly knihovny tento problém řešit. Při velkém množství uživatelů je prakticky nemožné každého uživatele navádět, jak které služby využívat. Pokud však bereme čtenáře jako „zákazníka firmy“, měl by pracovník, odpovědný za přijímání nových „zákazníků“ čtenářů a poskytování informací, umět správně odhadnout, jaké služby by mohl čtenář využívat a obecně ho o nich informovat. Povzbudit ho k práci s nimi tak, aby se nebál prvního kontaktu a ztratil ostych se knihovníkem zeptat, jak požadovanou službu využívat ještě lépe.

Velmi zajímavým zjištěním v oblasti využívání knihoven bylo, jak málo čtenáři využívají elektronických katalogů knihoven (viz. tabulka 11). K této problematice se vztahuje stejné doporučení jako k jiným službám, tzn. informovat čtenáře o možnostech a způsobech využívání.

3.1.2 Práce s elektronickými zdroji informací a získávání informací touto cestou

Z výzkumu vyplývá, že nejčastěji používaným zdrojem pro získávání informací z oboru je internet. Stejně jako většina mladých lidí jsou i studenti uměleckých oborů poměrně dobře orientováni v práci s běžným internetem. Ačkoliv je z výzkumu patrné, že se respondenti neorientují dobře v terminologii a neumí správně pojmenovat zdroj, se kterým pracují, internet znají a používají ho. Například portál divadlo.cz považují za odbornou databázi, i když pouze odkazuje na databázi Divadelního ústavu.

Většina respondentů odpověděla, že nepoužívá tzv. analytické vyhledávání (viz tabulka 9 a graf 6) a tato skutečnost není vázána na absolvovanou střední školu. Pro zkoumání, zda je používání analytického vyhledávání vázáno na pohlaví, nebylo množství vrácených dotazníků dostatečné. Domnívám se však, že toto kritérium nemá na používání analytického vyhledávání žádný vliv.

Je také překvapující, že ačkoliv školní knihovny (např. knihovna AMU) studentům zprostředkovávají používání odborných databází, ti je téměř vůbec nevyužívají (viz tabulka 13). Dle výročních zpráv knihovny AMU výjimku tvoří studenti FAMU, kteří však nebyli součástí tohoto výzkumu. Malé využívání odborných databází (ačkoliv vysoké školy umožňují svým studentům přístupy do těchto databází) není jen problémem studentů uměleckého zaměření. Je to všeobecná situace na českých vysokých školách, která pramení z nevědomosti o možnostech získávání informací a ne příliš dobré schopnosti s těmito zdroji pracovat.

Dalším zajímavým zjištěním je, že přestože jsou studenti schopni pracovat s cizojazyčnou literaturou (viz tabulka 5 a graf 3), nikdo neuváděl používání el. zdrojů v těchto jazycích.

Opět tedy vyvstává otázka, jak studentům přiblížit práci s těmito zdroji informací a jak je naučit s nimi pracovat. Způsob využívání a práce s elektronickými informačními zdroji úzce souvisí s informační gramotností a schopností používat výpočetní techniku. Knihovna AMU se spolu s Počítačovým centrem snaží zavést povinný předmět „úvodu do studia“ pro studenty prvních ročníků, kde by byli seznamováni právě s problematikou využívání elektronických zdrojů a zvládnutím studijní agendy pomocí internetu.

Vzhledem k tomu, že knihovny nejsou z kapacitních a také ekonomických důvodů schopny všem uživatelům vysvětlovat, jak tyto zdroje využívat, měla by se

v tomto ohledu postarat o studenty škola a zlepšit tak možnosti jejich přístupu ke kvalitním informacím.

3.1.3 SWOT analýza zkoumaného prostředí a knihoven

SWOT analýza (Strengths – silné stránky, Weaknesses – slabé stránky, Opportunities – příležitosti, Threats – hrozby) jako nástroj pro strategické plánování hodnotí silné a slabé stránky „organizace“ a identifikuje hrozby a příležitosti spojené s určitým opatřením, rozhodnutím, projektem, politikou apod. První dva zmíněné faktory tvoří tzv. vnitřní analýzu (analýzu vnitřních podmínek organizace), druhé dva tvoří analýzu vnějšího prostředí.

Původně byla SWOT analýza používána jako nástroj strategického marketingu. Podle Kotlera lze podstatu marketingově pojaté SWOT analýzy shrnout následně: V analýze SWOT marketéři stručně sumarizují potenciální tržní příležitosti a hrozby, interní silné a slabé stránky.

Základní myšlenky této analýzy jsou:

- možné zlepšení výsledků (obrat, podíl na trhu, zisk a růst) je spojené s příležitostmi,
- společnost musí mít sílu, jestliže má využít těchto příležitostí (každá příležitost vyskytující se na trhu nemusí být nezbytně příležitostí pro danou společnost),
- silné a slabé stránky mají vždy vztah ke konkurenci (jednooký je mezi slepými králem), společnost musí být připravena na hrozby a eliminovat slabé stránky.

Při aplikaci SWOT analýzy v oblasti lidských zdrojů jsou silné a slabé stránky chápány jako analýza současnosti, příležitosti a hrozby jako analýza dalšího možného vývoje.

Další analytický pohled této oblasti zachycují SWOT analýzy zkoumaného studijního prostředí a knihoven. Jsou zde naznačeny silné a slabé stránky a možný budoucí vývoj institucí souvisejících s prostředím výzkumu.

SWOT analýza studijního prostředí		
	Silné stránky	Slabé stránky
Vnitřní	<ul style="list-style-type: none"> • Silná motivace studentů • Tvůrčí potenciál • Tradice • Pedagogové – výrazné osobnosti • Náročný výběr studentů • Velký počet uchazečů • Prestiž 	<ul style="list-style-type: none"> • Přeceňování individuality a originality • Podceňování vnějšího prostředí (trhu) • Zahleděnost do sebe • Malá otevřenost externímu prostředí
	Příležitosti	Hrozby
Vnější	<ul style="list-style-type: none"> • Úzké propojení škol s uměleckou praxí • Získávání špiček oboru do pedagogického sboru • Možnost mezinárodních kontaktů 	<ul style="list-style-type: none"> • Neúměrné zvýšení počtu studentů • Pokles kvality • Održení od reality („čistě umění“) • Špatné uplatnění studentů • Pokles prestiže uznávaných škol

Obr. 6 : SWOT analýza studijního prostředí

SWOT analýza knihoven		
	Silné stránky	Slabé stránky
Vnitřní	<ul style="list-style-type: none"> • Součást studijního prostředí • Místem setkávání a studia • Odborné zaměření na specifickou skupinu čtenářů • Odborné zajišťování služeb • Zprostředkování placených informačních zdrojů 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečné využívání služeb čtenáři • Špatná otevírací doba • Malá propagace služeb a jejich možností
	Příležitosti	Hrozby
Vnější	<ul style="list-style-type: none"> • Rozšiřování fondů knihoven • Rozvíjení schopností svých čtenářů pro práci s el. zdroji • Využívání grantových a dotačních prostředků určených pro knihovny 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedocení přínosu knihoven čtenářům • Úbytek čtenářů • Zmenšení finančního rozpočtu • Nedostatečná propagace knihoven (nedostatečné PR) • Nereagování na potřeby čtenářů

Obr. 7 : SWOT analýza knihoven

Závěr

Bakalářská práce „Informační potřeby studentů uměleckých škol se zaměřením na dramatické a hudební umění“ si dala za cíl zjistit, jakým způsobem získávají a zpracovávají odborné informace studenti uměleckých škol zaměřených na dramatické a hudební obory.

Práce je rozdělena do tří částí. V první části je charakterizována cílová skupina a specifika prostředí, ve kterém studuje a působí. Druhá část je zaměřena na zadání parametrů výzkumu informačních potřeb a navržení metod jejího zkoumání. První část druhé kapitoly je věnována teorii informačních potřeb a informačního chování z pohledu informační vědy a tvoří teoretický základ výzkumu. V další části kapitoly věnované metodologii sociologickým šetření jsou vytvořena teoretická východiska pro navržení a realizaci terénního výzkumu.

Třetí kapitola má charakter výzkumné zprávy provedeného terénního šetření mezi studenty cílové skupiny. Popisuje zjištěné přístupy a chování studentů při využívání externích informačních zdrojů. Vzhledem k typu práce a organizačně technickým možnostem pro realizaci výzkumu má tyto výstupy:

- nejvíce používaným způsobem získávání informací je použití internetu
- studenti nepoužívají odborné databáze
- knihovny využívají zejména pro výpůjčky knih nebo jiných dokumentů
- téměř vůbec nepoužívají analytické vyhledávání

Zjištěné skutečnosti posunují pohled problému informačních potřeb studentů uměleckých škol na hranici dalšího okruhu informační vědy – informační výchovy a vzdělávání.

Pro případný další výzkum tohoto tématu by bylo vhodné pokusit se zjistit hlubší příčiny některých jevů popsaných ve třetí kapitole, včetně zkoumání motivace pro získávání a využívání externích informací i překážky této činnosti.

Předloženou práci pokládám za jeden z dílčích pohledů na složitou problematiku informačních potřeb a chování, zaměřenou na početně malou, specifickou skupinu studentů.

Použitá literatura

1. DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Vydavatelství Karolinum, 1993. 374 s. ISBN 80-7184-141-2.
2. GILLERNOVÁ, Ilona a kol. *Slovník základních pojmů z psychologie*. Praha: Fortuna, 2000. 79 s. ISBN 80-7168-683-2.
3. HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. 776 s. ISBN80-7178-303-X.
4. HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1997. 243 s. ISBN 80-7184-549-3.
5. CHLUPÁČ, Miloslav. *AMU – Akademie múzických umění v Praze*. Praha: Akademie múzických umění.
6. INGWERSEN, Peter. *Information Retrieval Interaction* [online]. London: Taylor, Graham, 1992. Electronic version published in 2002 [cit. 2008-12-15]. S. 133-166. Dostupné z: <http://www.db.dk/pi/iri/files/Ingwersen_IRI.pdf>. ISBN 0947568549.
7. KAFKA, Miloslav. *Marketingový výzkum trhu: studijní materiál pro účastníky kurzu*. Praha: SEMIS spol. s r.o., 1999.
8. KOTLER, Philips. *Marketing management: analýza, plánování, využití, kontrola*. Praha: Victoria Publishing, 1992. 789 s. ISBN 80-85605-08-2.
9. *KTD – Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. [cit. 2008-12-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.nkp.cz>>.
10. LANDOVÁ, Hana. *Informační gramotnost – náš problém (?)*. Ikaros [online]. 2002, roč. 6, č. 8 [cit. 2008-12-18]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/1024>>. ISSN 1212-5075.
11. MANECKE, Hans-Jürgen , RÜCKL, Steffen , TÄNZER, Karl-Heinz. *Informační potřeby a uživatelé informací*. Praha: ÚVTEI, 1990. 125 s. ISBN 80-212-0090-1.
12. PALÁN, Zdeněk. *Výkladový slovník: lidské zdroje*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0950-7.
13. PAVLICA, Karel a kol. *Sociální výzkum podnik a management: průvodce manažera v oblasti výzkumu hospodářských organizací*. Praha: Ekopress, 2000. 161 s. ISBN 80-86119-25-4.

14. PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. 150 s. ISBN 978–80-7367–381-9.
15. SMETÁČEK, Vladimír. *Informační potřeby a jejich optimální uspokojování*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1990. 152 s.
16. ŠEDIVCOVÁ, Tereza. *Využití marketingu v podnikové knihovně* [online]. [cit.2008-12-19] In INFORUM 2007: 13. konference o profesionálních informačních zdrojích, Praha, 22.-24. 5. 2007. Dostupné na www: <<http://www.inforum.cz/pdf/2007/sedivcova-tereza.pdf>>.
17. ŠORMOVÁ, Eva. Disk. In Šormová, Eva (ed.). *Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000. s. 46–47. ISBN 80–7008-107–4.
18. *Výroční zpráva Knihovny AMU za rok 2005* [online]. Praha: Knihovna AMU, 2006. [cit.2008-12-18]. Dostupné na www: <<http://www.amu.cz/info-sluzby/knihovny-amu/o-knihovne-amu/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-knihovny-amu-za-rok-2005>>.
19. *Výroční zpráva Knihovny AMU za rok 2007* [online]. Praha: Knihovna AMU, 2008. [cit.2008-12-18]. Dostupné na www: <<http://www.amu.cz/info-sluzby/knihovny-amu/o-knihovne-amu/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-knihovny-amu-za-rok-2005>>.
20. WILSON, T. D. *Information needs and uses: fifty years of progress?* [online]. 1994 [cit.2007-01-25]. Dostupné z: <<http://informationr.net/tdw/publ/papers/1994JDocRev.html>>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník

Osobní údaje

1. **Pohlaví:**
 - a) Žena
 - b) Muž
2. **Věk:**
 - a) Méně než 19 let
 - b) 19 – 25 let
 - c) 25 – 30 let
 - d) Více než 30 let
3. **Jakou jste studoval (a) střední školu:**
 - a) Gymnázium
 - b) Konzervatoř nebo jiná umělecká škola
 - c) Střední školu s technickým zaměřením
 - d) Střední školu s ekonomickým zaměřením
 - e) Jinou, uveďte jakou:
.....
4. **Jakou cizojazyčnou literaturu vyhledáváte** (vyberte jednu nebo více odpovědí):
 - a) Anglickou
 - b) Německou
 - c) Francouzskou
 - d) Španělskou
 - e) Italskou
 - f) Slovenskou
 - g) Polskou
 - h) Ruskou
 - i) Jinou, uveďte jakou:
 - j) Žádnou

Způsob získávání informací z oboru

1. **Klasické dokumenty** (knihy, časopisecké články...) **ANO – NE**
 2. **Akce** (přednášky, semináře, konference...) **ANO – NE**
 3. **Internetové zdroje** (vyhledávače, databáze...) **ANO – NE**
- Pokud ANO, jak často vyhledáváte informace z oboru na internetu?**
- a) Vícekrát týdně
 - b) Jednou týdně
 - c) Několikrát do měsíce
 - d) Jednou za měsíc
 - e) V delším časovém odstupu než jeden měsíc
 - f) Jiný interval, uveďte jaký (např. zkuškové období):

Způsob vyhledávání informací na internetu

1. **Vyhledávače, portály:**
 - a) Google
 - b) Seznam
 - c) Centrum
 - d) Jiné, uveďte jaké:
 - e) Žádné
2. **tzv. analytické vyhledávání** (např. s použitím booleovských operátorů AND, OR, NOT)
 - a) ANO
 - b) NE
3. **Elektronický katalog knihoven**
 - a) ANO – uveďte jaké knihovny:
.....
 - b) NE
4. **Odborná databáze (zaměřená na obor vašeho studia)**
 - a) ANO – uveďte jaká (jaké):
.....
 - b) NE

Využívání služeb knihovny

1. **Uveďte jakou (jaké) knihovny navštěvujete nejčastěji:**
.....
.....
2. **Za jakým účelem navštěvuje knihovnu nejčastěji:**
 - a) Výpůjčka knihy nebo jiného dokumentu
 - b) Použití internetu
 - c) Odborné služby (rešerše, meziknihovní výpůjční služba – MVS)
 - d) Jiné, uveďte jaké:
.....
3. **Jak často navštěvujete knihovnu:**
 - e) 1krát týdně
 - f) 1krát měsíčně
 - g) 1krát za půl roku
 - h) 1krát za rok
 - i) Pouze když je zkouškové období
 - j) Jiný interval, uveďte
jaký.....

